

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ю.О. Кусакова

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Практикум для здобувачів
ступеня вищої освіти магістра спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Затверджено

Вченою радою ЗНУ

Протокол № ___ від _____

Запоріжжя
2024

УДК: 339.9(076.5)

К94

Кусакова Ю.О. Сучасні тенденції глобалізації: практикум для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 74 с.

Навчальне видання містить систематизований матеріал, зорієнтований на подальше вдосконалення набутих навичок абстрактного мислення, аналізу, синтезу, визначення ключових трендів соціально-економічного розвитку на глобальному рівні. Включає базовий матеріал для відпрацювання навичок міжособистісної взаємодії та руху до спільної мети.

Практикум містить методичні вказівки до виконання практичних завдань, структуру заняття, перелік основних термінів та понять, питання для експрес-опитування, одноваріантні запитання, тестові завдання для перевірки знань, завдання для самостійного виконання, питання для поглибленого вивчення тем.

Наведено рекомендації для здійснення групової та одноосібної роботи аналітично-дослідницького характеру. Для більш детального вивчення наведеного матеріалу рекомендовано основну та додаткову літературу.

Практикум призначено для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Фінанси і кредит».

Рецензент *В. В. Сьомченко, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування*

Відповідальний за випуск *Д. І. Бабміндра, д-р екон. наук, професор, в. о. завідувача кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і економіки міжнародного туризму*

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тема 1. Вступ до глобалізації: визначення, історичний контекст, тенденції, наслідки	6
Тема 2. Фінансово-економічна єдність світу і суб'єкти глобальної економіки ..	13
Тема 3. Стійкий розвиток глобальної економіки та глобальні проблеми людства.....	20
Тема 4. Міжнародна економічна інтеграція. Тенденції інтеграції і дезінтеграції.....	27
Тема 5. Транснаціональні корпорації та банки як провідні сили глобальних економічних трансформацій	32
Тема 6. Система критики глобалізації. Альтерглобалізм: сутність і базова програма.....	39
Тема 7. Глобальні ринки: становлення, функціонування, класифікація, проблеми розвитку.....	47
Тема 8. Регулятивні механізми глобальної економіки.....	53
Тема 9. Глобальна економіка як прогностична реальність.....	59
Тема 10. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації	64
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	70
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	73

ВСТУП

Глобалізація – це особливий процес соціально-економічного розвитку світу, який є дуже суперечливим та неоднозначним. Наразі серед вчених і дослідників не існує єдиної думки щодо сутності глобалізації, її періодизації, наслідків. Проте всі наявні підходи демонструють, що людство знову знаходиться на його новому етапі, що характеризується появою інших рушійних сил, особливими тенденціями, викликами, протистояннями.

Глобалізація, поєднуючись з Четвертою промисловою революцією, надає нового змісту усім світовим процесам, змінює соціально-економічні, фінансові, політичні відносини між країнами. Україна на сучасному етапі знаходиться в епіцентрі глобалізаційних процесів і глобальних протистоянь. Для подальшого розвитку та виживання національної фінансово-економічної системи потрібно враховувати основні тренди та особливості глобалізації.

Саме тому навчальна дисципліна «Сучасні тенденції глобалізації» є важливою складовою фінансово-економічної науки, і дозволяє здобувачам освітнього ступеня магістр спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» систематизувати, структурувати та узагальнити знання щодо сучасних проявів глобалізації у різних аспектах для прийняття ефективних управлінських рішень в майбутньому з розумінням усього спектру глобальних проблем людства і спрямовуючись на ефективне та раціональне використання наявних ресурсів.

Курс «Сучасні тенденції глобалізації» є обов'язковим і належить до дисциплін циклу загальної підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Фінанси і кредит».

Метою викладання курсу «Сучасні тенденції глобалізації» є оволодіння студентами механізмами та інструментами функціонування глобальної фінансово-економічної системи, геополітичних та гео економічних процесів, ознайомлення з тенденціями розвитку глобального фінансового ринку з урахуванням сучасних трансформаційних процесів, нових технологічних укладів і глобалізації.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є фінансово-економічний розвиток суспільства в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності, динаміка, суперечності глобального розвитку фінансово-економічних процесів у контексті сучасних геополітичних викликів.

Основними завданнями курсу є:

- виявлення системної сутності економічної та фінансової глобалізації;
- формування цілісного уявлення про глобальні проблеми розвитку;
- ідентифікація основних параметрів (передумови, чинники, етапи) та суб'єктів глобального розвитку фінансової системи;
- визначення глибини впливу глобальних трансформацій на світові інтеграційні процеси;
- аналіз особливостей розробки національних і міжнародних стратегій розвитку;
- обґрунтування основних напрямів та перспектив розвитку фінансово-економічної системи людства;

- висвітлення значення сучасного етапу глобалізації для розвитку національної фінансово-економічної системи України.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» підготовки магістрів у результаті вивчення навчальної дисципліни «Сучасні тенденції глобалізації» студент повинен набути таких **програмних компетентностей**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність працювати в міжнародному контексті;
- здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність оцінювати стратегії та операції у сфері банківської діяльності, враховуючи глобальні тенденції та вплив міжнародної інтеграції на ринки фінансових послуг;

і програмних результатів навчання:

- відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях;
- тенденцій міжнародної інтеграції.

Курс «Сучасні тенденції глобалізації» ґрунтується на знаннях, отриманих під час вивчення економічних дисциплін ступеня вищої освіти бакалавр, а також поглиблює їх. Для студентів освітнього ступеня магістр він є базовим та вивчається паралельно із дисциплінами: «Стратегічне управління», «Світова банківська індустрія», «Інноваційний розвиток підприємств». Після нього вивчаються обов'язкові дисципліни: «Ринок фінансових послуг», «Управління інвестиційним портфелем корпорації».

У запропонованому виданні подано тематику і зміст практичних занять відповідно до силябусу навчальної дисципліни, визначено послідовність опрацювання студентом навчального матеріалу.

При використанні практикуму з курсу «Сучасні тенденції глобалізації» значна увага приділяється самостійному вивченню матеріалу студентами. Саме тому практикум покликаний сформулювати навички систематичного вивчення комплексного фахового матеріалу та розширення професійного світогляду студента, враховуючи використання наукових та навчальних джерел іноземною мовою.

Тема 1. Вступ до глобалізації: визначення, історичний контекст, тенденції, наслідки

➔ **Мета:** дослідження економічної природи глобалізації; виявлення сутності й особливостей перебігу її сучасного етапу; аналіз та характеристика глобалізаційних факторів. Структурування знань щодо тенденцій та протиріч розвитку глобалізації та впливу її на фінансовий сектор.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на різні підходи до вивчення сутності феномену «глобалізації», порівняти існуючі концепції та підходи. Потрібно зосередитися також на порівнянні різних поглядів на зародження даного процесу, його періодизацію.

Потрібно акцентувати увагу на виділенні основних тенденцій та протиріч глобалізаційного процесу. Чітко визначати позитивні та негативні прояви глобалізації. Розуміти та пояснювати різницю між її передумовами та чинниками. Виявляти вплив глобалізації на фінансовий сектор.

Варто орієнтуватися у сценаріях розвитку людства та наслідках глобалізації для різних груп країн: розвинутих; тих, що розвиваються; слабо розвинених країн.

План

1. Сутність глобалізації.
2. Фактори глобалізації.
3. Наслідки глобалізації, у тому числі для фінансового сектору.
4. Етапи становлення глобалізації.
5. Тенденції і протиріччя, що спостерігаються у світі.

Основні терміни і поняття

Постіндустріалізм, інтернаціоналізація, міжнародна мікро- та макроінтеграція, транснаціоналізація, регіоналізація, глобалізація, глобальна економіка, глобальний економічний розвиток, економічна глобалізація, фінансова глобалізація.

Завдання для виконання на практичному занятті

? Завдання 1. Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Що вивчає навчальна дисципліна «Сучасні тенденції глобалізації»?
2. У чому полягає сутність процесу глобалізації та які його прояви?
3. У чому полягає позитивний вплив глобалізації на світову економіку?
4. Які негативні наслідки мають глобалізаційні процеси для світової економіки?
5. Який вплив має глобалізація на фінансовий сектор економіки? Які позитивні, а які негативні прояви даного впливу?
6. Які методи досліджень використовують у глобальній економіці?
7. Які підходи до періодизації процесу глобалізації вам відомі?
8. Які основні тенденції спостерігаються зараз у світі?

9. Як проявляється глобалізація у вашому житті?
10. Чи існують глобальні протиріччя у сфері фінансів?

 Завдання 2. Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Переваги та недоліки глобальних процесів в фінансовій системі».

 Завдання 3. Групове завдання.

Поділитися на 2 групи. Підготуватись до дискусії.

Перша група готує презентацію на тему «Глобалізація переважно позитивно впливає на фінансову систему та веде до ефективної трансформації грошової системи в майбутньому». Друга група готує презентацію на тему «Глобалізація переважно негативно впливає на фінансову систему та веде до краху світової грошової системи в майбутньому».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідачу слід пам'ятати, що аудиторія знаходиться в ролі «клієнта», увагою якого необхідно заволодіти. Регламент – 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Після презентацій проводиться обговорення та обмін думками щодо того, чи глобалізація впливає переважно позитивно, або ж переважно негативно на фінансову систему та яка ймовірність краху світової грошової системи в майбутньому.

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемагати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя».

Регламент на виступи – 2 хвилини. Наприкінці підведення підсумків.

 Завдання 4. Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Глобалізація, її вплив на сучасну фінансово-економічну систему.

2. Особливості сучасного етапу глобалізації.
3. Базові концепції, які характеризують історичні рамки глобалізації.
4. Школи сучасної глобалізації.
5. Трагування терміну «глобалізація» в дослідженнях вчених-глобалістів.

 Завдання 5. Прочитайте англійською мовою уривок зі статті «Schmukler, Sergio L. Benefits and risks of financial globalization : challenges for developing countries (English)». Author accepted manuscript Washington, D.C. : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/710321468322735111/Benefits-and-risks-of-financial-globalization-challenges-for-developing-countries> [6]. Та дайте відповідь на питання англійською мовою.

Financial globalization is understood as the integration of a country's local financial system with international financial markets and institutions. This integration typically requires that governments liberalize the domestic financial sector and the capital account. Integration takes place when liberalized economies experience an increase in cross-country capital movement, including an active participation of local borrowers and lenders in international markets and a widespread use of international financial intermediaries. Although developed countries are the most active participants in the financial globalization process, developing countries (primarily middle-income countries) have also started to participate.

From a historical perspective, financial globalization is not a new phenomenon, but today's depth and breath are unprecedented. Capital flows have existed for a long time. In fact, according to some measures, the extent of capital mobility and capital flows a hundred years ago is comparable to today's. At that time, however, only few countries and sectors participated in financial globalization. Capital flows tended to follow migration and were generally directed towards supporting trade flows. For the most part, capital flows took the form of bonds and they were of a long-term nature. International investment was dominated by a small number of freestanding companies, and financial intermediation was concentrated on a few family groups. The international system was dominated by the gold standard, according to which gold backed national currencies.

Financial globalization can lead to the development of the financial system. A well functioning financial sector provides funds to borrowers (households, firms, and governments) who have productive investment opportunities. As discussed in Mishkin (2003), financial systems do not usually operate as desired because lenders confront problems of asymmetric information, which can lead to adverse selection and moral hazard.

Financial globalization can help improve the functioning of the financial system through two main channels. First, financial globalization can increase the availability of funds. Second, financial globalization can improve the financial infrastructure, what can reduce the problem of asymmetric information. As a consequence, financial globalization can potentially decrease adverse selection and moral hazard, enhancing the availability of credit.

Regarding the first channel, in a financially integrated world, funds can flow freely from countries with excess funds to countries where the marginal product of

capital is high. In this context, both foreign institutions and individuals might provide capital to developing countries if they expect these countries to grow faster than developed economies. As a consequence, countries can smooth consumption and make investments financed by foreign capital. This flow of capital from developed to developing countries is reflected in the large current account deficits typically observed in many developing nations.

The effects of capital flows on financial development take place because new sources of funds and more capital become available. New sources of funds mean that borrowers not only depend on domestic funds, they can also borrow from foreign countries willing to invest in domestic assets. The capital available from new sources means that market discipline is now stronger both at the macroeconomic level and at the financial sector level, as now local and foreign investors enforce market discipline on private and public borrowers. Foreign capital is particularly effective in imposing this kind of discipline given its footloose nature; foreign capital can more easily shift investment across countries. Domestic capital tends to have more restrictions to invest internationally.

Thanks in part to the availability of more capital, developing economies have developed their stock and bond markets as well as some of their local financial service industry. Capital markets have developed, in the sense that more domestic equity and bonds are issued and traded, but this does not imply that all domestic financial institutions have become more important. Borrowers and investors can just use international financial intermediaries, like stock exchanges and banks, to conduct their financial transactions. In fact, domestic financial institutions can actually shrink due to competition with international financial institutions. For example, local banks obtain a lower share of the domestic market. Moreover, as Claessens, Klingebiel, and Schmukler (2002) argue, many stock markets are shrinking as trading moves from domestic markets to major global stock exchanges.

The second channel is that financial globalization can improve the financial infrastructure. An improved financial sector infrastructure means that borrowers and lenders operate in a more transparent, competitive, and efficient financial system. In this environment, problems of asymmetric information are minimized and credit is maximized.

In theory, there are different ways through which financial globalization can lead to improvements in the financial sector infrastructure. First, financial globalization can lead to a greater competition in the provision of funds, which can generate efficiency gains. Second, the adoption of international accounting standards can increase transparency. Third, the introduction of international financial intermediaries would push the financial sector towards the international frontier. Fourth, Stulz (1999) argues that financial globalization improves corporate governance; new shareholders and potential bidders can lead to a closer monitoring of management. Fifth, Crockett (2000) claims that the increase in the technical capabilities for engaging in precision financing results in a growing completeness of local and global markets. Sixth, Stiglitz (2000) argues that the stringent market discipline imposed by financial globalization has consequences not only on the macro-economy, but also on the business environment and other institutional factors.

Foreign bank entry is another way through which financial globalization can improve the financial infrastructure of developing countries. Mishkin (2003) argues that foreign banks enhance financial development for at least three main reasons. First, foreign banks have more diversified portfolios as they have access to sources of funds from all over the world, what means that they are exposed to less risk and are less affected by negative shocks to the home country economy. Second, foreign entry can lead to the adoption of best practices in the banking industry, particularly in risk management but also in management techniques, what leads to a more efficient banking sector. Third, if foreign banks dominate the banking sector, governments are less likely to bail out banks when they have solvency problems. A lower likelihood of bailouts encourages a more prudent behavior by banking institutions, an increased discipline, and a reduction in moral hazard. The World Bank (2001) discusses this topic in greater depth.

Questions to discuss:

1. What is the essence of financial globalization?
2. What are the features of the current stage of financial globalization compared to previous ones?
3. What examples of financial globalization can you give?
4. Describe two main channels, which can help financial globalization to improve the functioning of the financial system.
5. What are the risks of financial globalization?

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Глобальна економіка – це:
  - а) частина теоретичної економіки, яка досліджує поведінку господарських суб'єктів: фірм, підприємств, організацій, приватних осіб;
  - б) частина теоретичної економіки, яка досліджує питання інфляції, безробіття, макроекономічної рівноваги, грошово-кредитної, фіскальної політики та ВВП;
  - в) частина теоретичної економіки, яка досліджує закономірності взаємодії різних держав виключно в аспекті міжнародної торгівлі;
  - г) економіка, яка здатна працювати як єдина система в режимі реального часу в масштабі всієї планети.
- 2) Суб'єктами глобальної економіки є:
  - а) національні господарства;
  - б) регіональні інтеграційні угруповання країн;
  - в) ТНК і БНК;
  - г) всі відповіді правильні.
- 3) Форми прояву глобалізації:
  - а) становлення загальнопланетарного науково-інформаційного простору, глобальної інформаційної інфраструктури, мережних інформаційних технологій, світової комунікаційної системи й технологічних макросистем у сфері виробництва, транспорту й зв'язку;

- б) інтенсифікація міжнародних трансакцій, розвиток електронної комерції, становлення ринків робочої сили, товарів, інформаційних технологій на основі поступового зняття бар'єрів у торгівлі, підписання багатосторонніх торговельних угод та ін.;
  - в) швидке зростання світового фінансового ринку, який функціонує в режимі реального часу на основі об'єднання ринкових і мережних комп'ютерно-комунікаційних технологій;
  - г) всі відповіді правильні.
- 4) Міжнародна організація, яка мала вирішальне значення для формування глобалістики як науки:
- а) Паризький клуб;
  - б) Більдерберзький клуб;
  - в) Римський клуб;
  - г) Лондонський клуб.
- 5) Перший етап становлення глобалізації:
- а) капіталізація;
  - б) колонізація;
  - в) європеїзація;
  - г) індустріалізація.
- 6) Другий етап становлення глобалізації:
- а) капіталізація;
  - б) колонізація;
  - в) європеїзація;
  - г) індустріалізація.
- 7) Третій етап становлення глобалізації:
- а) капіталізація;
  - б) колонізація;
  - в) європеїзація;
  - г) індустріалізація.
- 8) Коли вперше поняття «глобалізація» з'явилося в наукових працях:
- а) в 70-х роках XX ст.;
  - б) в 70-х роках XIX ст.;
  - в) в 90-х роках XX ст.;
  - г) в 60-х роках XX ст.
- 9) Першими впровадили в науковий обіг термін «глобалізація»:
- а) Р. Робертсон, Е. Гіденс;
  - б) Дж. Фрідман, М. Вотерс;
  - в) З. Бауман, У. Бек;
  - г) усі відповіді правильні.
- 10) Течія, яка визнає глобалізацію як феномен світової економіки:
- а) глобалісти.
  - б) демоглобалісти;
  - в) протоглобалісти;
  - г) антиглобалісти;

☒/☑ Завдання 1. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Глобалізм – загальнопланетарна реальність, єдиний економічний та соціокультурний простір на основі взаємозв'язків і взаємозалежності країн і народів, зростання обсягів і прискорення темпів обміну товарами та послугами, міжнародного переміщення капіталів і робочої сили, взаємопроникнення духовних цивілізаційних цінностей, які формуються.

2. На процес глобалізації впливає сукупність техніко-технологічних, соціально-економічних, політичних, морально-етичних і культурних чинників.

3. Поняття «глобалізація» є вузькопрофільним і розглядається вченими як процес підняття приватних національних економічних проблем на глобальний світовий рівень бачення.

4. Головним політичним чинником впливу на глобалізацію є поглиблення інтернаціоналізації економіки на базі транснаціоналізації та регіоналізації.

5. Дослідники глобалізації виокремлюють чотири етапи в її становленні.

6. В українській науково-філософській думці «глобалізація» набула категоріального статусу лише наприкінці 90-х років XIX ст.

7. Перший етап глобалізації – європеїзація – розпочався зі становлення Європейського Співтовариства на основі Римського договору (1957).

8. Євроінтеграції не притаманні співіснування різних культур, релігійних вірувань, переконань, способів життя.

9. Автори гуманістичного підходу до глобалізації стверджують: «Скільки світів – стільки глобалізацій».

10. Неоліберали розглядають глобалізацію як процес, неприйнятний в його нинішньому вигляді.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Сучасні західні концепції теорії глобалізації.
2. Джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці.
3. Недоліки концепцій розвитку глобальної економіки.

Тема 2. Фінансово-економічна єдність світу і суб'єкти глобальної економіки

➔ **Мета:** дослідження сутності, основних характеристик та протиріч фінансово-економічної єдності світу; виділення та визначення нових дієвих суб'єктів глобальної економіки, їх сильних та слабких сторін. Систематизація знань щодо закономірностей функціонування глобальної фінансово-економічної системи.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на особливості визначення сутності глобальної фінансово-економічної єдності світу, а також схожі та відмінні риси із поняттями «глобальна економіка» та «світова економіка». Потрібно зосередитися також на вивченні та систематизації основних закономірностей функціонування глобальної фінансово-економічної системи.

Необхідно вивчити основні показники, які характеризують ступінь участі країни у процесі глобалізації, зокрема Індекс глобалізації КОФ та його складові, та розуміти, як ними користуватися і як їх інтерпретувати.

Варто знати та розуміти роль діючих суб'єктів глобальної економіки в фінансово-економічній єдності світу, розуміти, як трансформувалися їхні цілі та конкурентні переваги. Орієнтуватися в позиціях розвинених, слабо розвинених країн, а також країн, що розвиваються в глобальній економіці.

План

1. Сутність, напрямки та характеристика глобальної фінансово-економічної єдності світу.
2. Закономірності функціонування глобальної економіки.
3. Індекс глобалізації КОФ та його складові.
4. Суб'єкти глобальної економіки.
5. Трансформація ролі держави в сучасних умовах.

Основні терміни і поняття

Глобальна економічна єдність, глобальна конкурентоспроможність, глобальний економічний розвиток, індекс глобалізації КОФ, індекс економічної глобалізації КОФ, індекс політичної глобалізації КОФ, індекс соціальної глобалізації КОФ, суб'єкти глобальної економіки, індивідуальні суб'єкти глобальної економіки, держава, кластери, регіональні блоки, міжнародні організації, глобальні інформаційні мережі.

Завдання для виконання на практичному занятті

? Завдання 1. Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Які основні напрями глобалізаційних процесів вам відомі?
2. Наведіть джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці.
3. Які фундаментальні трансформації відбуваються у сучасній економічній єдності світу?
4. Що таке індекс глобалізації КОФ?

5. Які складові індексу глобалізації КОФ вам відомі?
6. Перелічіть основні суб'єкти глобальної економіки. Яку роль вони виконують у світі?
7. Між якими країнами або групами країн виникають протиріччя? Що є чинниками їхнього виникнення?
8. Як ви можете представити фінансово-економічну єдність світу?
9. Чи відбуваються фундаментальні трансформації у сучасній світовій фінансовій системі?
10. Яку роль міжнародні банки відіграють у глобальній економіці?

👉 **Завдання 2.** Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Роль індивідуальних суб'єктів у світовій фінансовій системі».

Завдання 3. Групове завдання.

1. Поділитися на 2 групи. Підготуватись до дискусії.

Перша група готує презентацію на тему «Глобальні інформаційні мережі як нова рушійна сила розвитку глобальної економіки». Друга група готує презентацію на тему «Глобальні інформаційні мережі як нова перешкода розвитку глобальної економіки».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемогти достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя».

Проводиться обговорення та обмін думками щодо того, як інформаційні мережі впливають на фінансово-економічну сферу в умовах глобалізації. Під час

обговорення врахуйте: історію створення та поширення, використання інформаційних мереж у різних сферах та різними групами країн.

Регламент на виступи – 2 хвилини.

Наприкінці підведення підсумків.

📌 **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Фінансово-економічна єдність світу: сутність, напрямки, характеристика.
2. Історія розробки та характеристика Індексу глобалізації КОФ, його складових.
3. Нерівномірність забезпечення національних економік ресурсами глобального розвитку.
4. Глобальні фінансові асиметрії та їх вимір.

🌐 **Завдання 5.** Прочитайте англійською мовою уривок зі звіту «Oxford Economics. Global Cities Index 2024». URL: <https://static.poder360.com.br/2024/05/oxford-economics-cidades-mai2024.pdf> [7].

Та дайте відповідь на питання англійською мовою.

1 New York / United States

New York is the top city in our 2024 Global Cities Index. The city is the economic capital of the United States, and in many ways, the world. It is a global hub for finance, tech, advertising, media, and fashion, which explains New York's top ranking in the Economics category. While the city's economy suffered more than many other American metros during the Covid-19 outbreak, it has rebounded quite strongly, and its fortunes look positive for the future.

The city's other relative strength is in the Human Capital category, where it has the fourth-highest score of our 1,000 cities. New York is the largest city in the US by population, with over 20 million people calling the metro area home—and high rates of international in-migration continue to drive this figure upward. Many people are attracted to the city for its world-class universities, cultural institutions, and the several head offices for multinational corporations. As a result, the city's population is also highly educated and quite diverse.

New York slightly underachieves relative to other top cities in the Quality of Life and Environment categories, the areas that are generally weakest for megacities. That being said, compared to the world's other 41 megacities, New York ranks fifth in Quality of Life, which is a much better showing. The city has among the highest levels of income per person in the world, but the distribution of that income across the city's residents is very unequal. Housing affordability is also a chronic issue in New York (as it is in many megacities) and while there has been some recent momentum towards building more affordable housing, it is unlikely to satiate the sky-high demand for housing in the city that drives up prices. In the Environment category, two different stories emerge. New York's large public transit system earns it a lower emissions intensity than most peer cities and better air quality, but the metro is more prone to natural disasters and volatile temperatures than other top cities in the rankings. Overall, this leaves the city near the top third of the rankings in Environment.

Finally, in the Governance category, the city benefits from a welcoming business environment, but the outcome of the 2024 presidential election has the potential to create significant movement in this category next year. Despite underperforming other top cities in a few areas, New York still scores quite highly in all five categories in absolute terms. While there are areas with room for improvement, New York reigns supreme in this year's Global Cities Index, riding its outstanding Economics and Human Capital scores to the top of the rankings. And it seems poised to defend that title for years to come.

Questions to discuss:

1. What is the purpose of Global Cities Index and what is the place of New York in this ranking?
2. Why New York is so powerful in economic and financial sense?
3. Would you like to live in such a big city as New York?
4. What are positive and negative aspects of living in New York?

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Характерними ознаками економічної єдності світу є:
  - а) функціонування самостійної міжнародної фінансової сфери;
  - б) відкритість економіки та утворення системи міжнародних наддержавних організацій;
  - в) правильно все;
  - г) інтенсивний розвиток ТНК та наявність розвинутої сфери міжнародної торгівлі.
- 2) Глобалізація означає:
  - а) поширення безпосередніх і опосередкованих зв'язків між суб'єктами економічної діяльності всіх країн світу;
  - б) галузь економічної науки, яка займається головними планетарними проблемами сучасної і майбутньої людської цивілізації;
  - в) тісну взаємодію і сплетіння економічних, політичних, соціальних, правових, інформаційних, культурних та інших трансакцій на світовому терені;
  - г) формування єдиної для всього світового суспільства системи світогосподарських відносин.
- 3) Наведіть причини поглиблення глобалізаційних процесів:
  - а) всі відповіді правильні;
  - б) посилення диспропорційності соціально-економічного розвитку країн;
  - в) загострення проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та важливими з погляду збереження та розвитку людської цивілізації;
  - г) процес інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності.
- 4) Сучасні тенденції в глобальному регулюванні включають:
  - а) широкомасштабну благодійність та технічну допомогу окремим країнам;
  - б) розширення інвестиційних потоків у світовому масштабі;

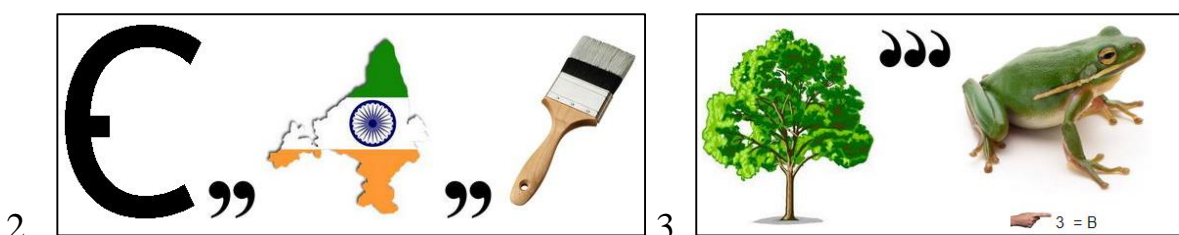
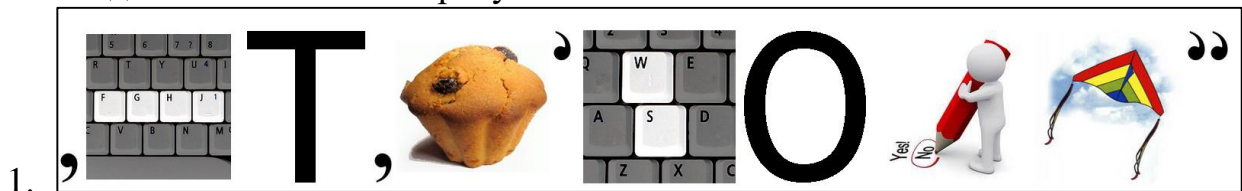
- в) упровадження спеціальних моделей реформування економіки для країн третього світу;
  - г) інституційні прозахідні трансформації в країнах, що розвиваються, та країнах з перехідною економікою.
- 5) До основної суперечності процесу глобальної трансформації відносять протиріччя між:
- а) інтересами економічного розвитку та зростання і захистом навколишнього середовища;
  - б) інтересами розвинених країн та країн, що розвиваються;
  - в) інтересами олігархічних кланів та найбідніших верств населення;
  - г) можливостями та попитом.
- 6) До основних суперечностей глобалізації економіки не відносять:
- а) слабку узгодженість між структурами глобального регулювання;
  - б) різні вигоди країн від глобалізації;
  - в) суперечності між сферами глобального регулювання;
  - г) дисонанс між різними рівнями глобального регулювання.
- 7) Лібералізація національних економік виражається в:
- а) підвищенні ролі взаємної торгівлі товарами та послугами (що дало можливість багатосторонньої лібералізації торгівлі під егідою СОТ);
  - б) створенні системи міждержавних організацій;
  - в) відкритті виробничих філій на території інших країн із метою виходу на ринок цієї країни;
  - г) запровадженні резервної валюти, впровадженні єдиної, універсальної валюти у світі, функціонуванні світових фондових бірж.
- 8) Міжнародна торгівля – це:
- а) форма господарювання, при якій всі вироблені товари виробляються, збуваються і споживаються всередині країни;
  - б) внутрішній ринок, частина котрого орієнтується на іноземних по-купців;
  - в) суспільно-територіальний поділ праці між країнами зі сталою концентрацією виробництва певної продукції;
  - г) сфера міжнародних товарно-грошових відносин, що представляє собою сукупність зовнішньої торгівлі усіх країн світу.
- 9) Вільна торгівля – це:
- а) регулювання зовнішньоекономічної діяльності через дозволи, видані державними органами на експорт чи імпорт товару у встановлених обсягах на визначений проміжок часу;
  - б) державні заходи впливу на міжнародну торгівлю з метою регулювання структури та напряму міжнаціональних потоків товарів і послуг та контролю за світовим рухом факторів виробництва;
  - в) суспільно-територіальний поділ праці між країнами зі сталою концентрацією виробництва певної продукції;
  - г) політика мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.
- 10) Протекціонізм – це:

- а) форма господарювання, при якій всі вироблені товари виробляються, збуваються і споживаються всередині країни;
- б) державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання тарифних і нетарифних інструментів торгової політики;
- в) кількісне обмеження на обсяг товару, що може бути імпортованим/експортованим за визначений проміжок часу;
- г) політика мінімального державного втручання в зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.

☒/☑ Завдання 1. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Глобалізація в економічній єдності світу визначається економічним взаємозв'язком між країнами, який збільшується та позначається на зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу та ноу-хау, що постійно збільшуються.
2. Глобалізація розвивається під впливом соціально-економічних чинників.
3. Численні погляди на глобалізацію не можна систематизувати.
4. Глобалізація може призвести до посилення нерівномірності розвитку окремих країн.
5. Економічна єдність світу переростає у всепоглинаючий процес, який об'єднує політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові.
6. Результатом економічної єдності світу є лише вигоди від зростання участі країн у світових економічних процесах, а не висока ймовірність втрат, збільшення ризиків.
7. Глобальну економіку не можна розглядати як уніфікацію та інтеграцію світової економіки.
8. Найменш розвинені країни світу є скоріше об'єктами, а не суб'єктами глобальної економіки.
9. Річний товарообіг найбільших ТНК світу перевищує бюджети окремих країн.
10. Роль БРІКС у глобальній економіці останнім часом послаблюється.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Американська модель розвитку глобальної економіки.
2. Західноєвропейська модель розвитку глобальної економіки.
3. Шведська модель розвитку глобальної економіки.
4. Китайська модель розвитку глобальної економіки.
5. Японська модель розвитку глобальної економіки.
6. Південнокорейська модель розвитку глобальної економіки.

Тема 3. Стійкий розвиток глобальної економіки та глобальні проблеми людства

➔ **Мета:** дослідження сутності та основних характеристик сучасних теорій стійкого розвитку глобальної економіки. Аналіз перебігу та виявлення шляхів вирішення світових фінансових криз. Структурування та систематизація знань щодо появи та вирішення глобальних проблем людства.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на підходи до класифікації глобальних проблем людства, визначення їх сутності. Потрібно зосередитися також на порівнянні різних поглядів щодо шляхів їх вирішення.

Необхідно вивчити теоретичні основи концепцій стійкого розвитку, зеленої економіки, нульового зростання, циркулярної економіки; розглянути їх схожі та відмінні риси.

Варто засвоїти сутність світових фінансових криз, масштаб їх поширення, історичні аспекти, методи та інструменти протидії.

План

1. Глобальні проблеми людства: сутність та критерії віднесення.
2. Класифікація глобальних проблем людства.
3. Перспективи та шляхи вирішення глобальних проблем людства.
4. Теоретичні основи стійкого розвитку.
5. Сучасні теорії стійкого розвитку еколого-економічних систем.
6. Світові фінансові кризи.

Основні терміни і поняття

Глобальні проблеми людства, демографічні проблеми, продовольчі проблеми, екологічні проблеми, енергетично-сировинні проблеми, проблеми миру й озброєння, Римський клуб, сталий (стійкий) розвиток, економічний розвиток, економічне зростання, зелена економіка, циркулярна економіка, «зелені» фінанси.

Завдання для виконання на практичному занятті

? **Завдання 1.** Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Які основні глобальні проблеми людства існують?
2. За якими критеріями ту, чи іншу проблему можна віднести до глобальної?
3. Розкрийте глобальні продовольчі проблеми людства?
4. Яка сутність енергетично-сировинних проблем людства?
5. Чому проблеми миру і озброєння продовжують бути актуальними у XXI ст.?
6. Які основні шляхи вирішення глобальних проблем світу вам відомі?

7. Що собою являє сталий економічний розвиток та стале економічне зростання?

8. Які ключові принципи сталого розвитку організації вам відомі?

9. Що таке індекс «зелених» фінансів?

10. Як пов'язані глобальні проблеми людства (демографічні, продовольчі, екологічні, енергетично-сировинні, миру і озброєння,) зі світовою фінансовою системою?

 Завдання 2. Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Шляхи вирішення глобальних проблем людства, фінансово-економічний аспект».

 Завдання 3. Групове ситуаційне завдання.

1. **Ситуація.** Відома корпорація із видобутку сланцевого газу планує розробку нових покладів сланцевого газу та будівництво заводу на території, що межує із населеним пунктом. Місцевих мешканців турбують проблеми з екологією, які можуть виникнути при видобуванні сланцевого газу. Проте, нове виробництво зможе надати для мешканців можливості кращого працевлаштування та знизити економічну й соціальну напругу на цій території.

2. **Завдання.** Поділитися на 2 групи. Перша група буде представляти інтереси «місцевих мешканців», друга – «представників бізнесу». Першій групі потрібно увійти в роль «місцевих мешканців» та виділити всі незручності й проблеми, що можуть виникнути із будівництвом заводу. Друга група зі сторони «представників бізнесу» повинна надати відповіді на всі претензії, щоб запевнити мешканців, що ці проблеми будуть вирішені.

3. **Підготуватись до дискусії.** Результатом повинно стати взаємоузгоджене рішення, яке б враховувало три аспекти сталого розвитку «економіка-соціум-екологія».

Рекомендації для ведення дискусії:

На пошук та підбір аргументів виділяється 5 хвилин. Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемагати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя». Регламент на виступи – 2 хвилини.

4. **Наприкінці підведення підсумків.** Результати оформіть у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1 – Результати перемовин

Проблеми (незручності), що можуть виникнути у зв'язку із будівництвом	Відповідь представників бізнесу	Взаємоузгоджене рішення стосовно даної проблеми

📌 **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Основи сучасної парадигми сталого розвитку.
2. Зелена економіка як сучасна модель переходу до сталого розвитку в умовах глобалізації.
3. Основні види глобальних проблем людства.
4. Глобальні фінансові асиметрії та їх вимір.
5. Глобальні фінансово-економічні кризи ХХ ст.: історія виникнення та шляхи вирішення.
6. Сучасні світові фінансово-економічні кризи та шляхи їх подолання.
7. Проблеми і перспективи розвитку «зелених» фінансів.

Завдання для самостійного виконання

📖 **Тестові завдання.** Виберіть правильну відповідь.

- 1) Основним суб'єктом забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем повинна виступати:
  - а) людина;
  - б) держава;
  - в) екосистема;
  - г) регіон.
- 2) Стійка еколого-економічна система повинна прагнути до:
  - а) збереження природного капіталу;
  - б) прагнути досягнути справедливих відносин;
  - в) відновлення природних ресурсів, які можуть відновлюватися;
  - г) усі відповіді є вірними.
- 3) У соціальній сфері головним пріоритетом є:
  - а) забезпечення рівних можливостей в отриманні освіти та медичної допомоги;
  - б) зниження викидів шкідливих речовин у водні об'єкти та атмосферу;
  - в) скорочення маси твердих і рідких відходів;
  - г) збереження природного капіталу.
- 4) В екологічній сфері домінуючою ціллю є:
  - а) досягнення науково обґрунтованих параметрів якості життя населення;
  - б) збільшення середньої тривалості життя населення;
  - в) покращення умов проживання і функціонування людини;
  - г) стабілізація і покращення якості довкілля.
- 5) Що слугує об'єднуючим чинником для сучасних моделей сталого розвитку?
  - а) соціальна нестійкість;
  - б) наявність в їх структурі трьох складових: економічної, екологічної, соціальної;
  - в) локальна синергетична ситуація;
  - г) ні що не слугує.
- 6) Найважливішою передумовою екологізації економіки та формування «зеленої економіки» повинне стати:

- а) формування інституціонально-правових, організаційних, соціально-економічних умов для раціонального природокористування;
  - б) створення науково-технічного потенціалу для переведення економіки на природозберігаючі технології;
  - в) створення замкнених виробничих циклів і мінімізація виробничих відходів;
  - г) всі відповіді правильні.
- 7) Критерії, за якими проблеми відносять до глобальних:
- а) нерозв'язання їх викликає загрозу людству, регрес в умовах життя людей, у розвитку продуктивних сил;
  - б) усі відповіді правильні;
  - в) вони вимагають невідкладних скоординованих дій світового співтовариства;
  - г) вони стосуються інтересів усіх або значної групи держав.
- 8) До причин виникнення екологічних проблем можна віднести:
- а) видобуток природних копалин;
  - б) усі відповіді правильні;
  - в) забруднення і збідніння навколишнього середовища;
  - г) інтенсифікацію використання природних ресурсів.
- 9) Причинами загострення сучасних глобальних проблем є:
- а) швидка урбанізація населення та варварське ставлення людини до природи;
  - б) усі відповіді правильні;
  - в) низький рівень упровадження ресурсо- та енергозберігаючих, екологічно чистих технологій;
  - г) зменшення родючості ґрунту.
- 10) Економічний аспект глобальних проблем включає:
- а) забезпечення рівноваги платіжного балансу;
  - б) залучення ресурсів для їхнього використання;
  - в) усі відповіді неправильні;
  - г) збільшення дохідної частини держбюджету.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Діяльність циркулярної економіки спрямована на зменшення надмірного виробництва, спалювання відходів, відновлення та регенерацію екосистем та природного капіталу.

2. «Стійкий розвиток», слід розглядати як розвиток, що задовольняє матеріально-духовні потреби сьогодення і створює умови для стійкого економічного розвитку в перспективі з врахуванням майбутніх ціннісних орієнтацій через механізми гармонізації людини з природою та у суспільстві.

3. Економічний розвиток - це виникнення кількісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів основних структур.

4. Економічне зростання - це якісна характеристика змін параметрів економічної системи.

5. Впровадження принципово нових екобезпечних та самовідтворювальних технологій може стати «рятувальною соломиною» нашої цивілізації в майбутньому у тому числі за умов недопущення війн та міжнародних конфліктів.

6. Творці концепції сталого розвитку бачили причини кризи у тому числі в підвищенні рівня життя призводить до знищення природи.

7. На думку розробників концепції сталого розвитку вісімдесят відсотків населення розвинених країн споживають двадцять відсотків енергетичних ресурсів планети.

8. Глобальною може вважатися будь-яка проблема, що дозволяє картографування в масштабі окремої країни.

9. Глобальні проблеми – це особливі явища і процеси в сучасному світі, які за масштабами і значущістю вирізняються загальнопланетарною особливістю, пов'язані з життєвими інтересами народів світу і їх можна вирішити взаємодією усіх країн світу.

10. Глобальні проблеми не взаємодіють одна з одною.

Завдання 2. Виберіть одне із готових (або запропонуйте свою) пропозицію для вирішення екологічних проблем і заповніть таблицю 2.

Можливі шляхи вирішення: введення місцевого податку; особиста відповідальність порушника і стягування штрафів; екологічна освіта і виховання; свої пропозиції.

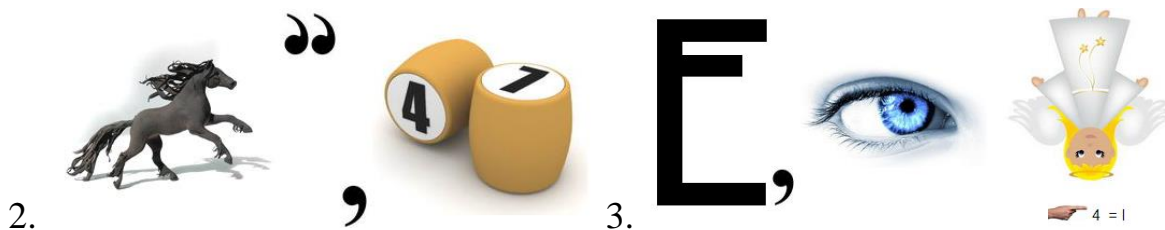
Таблиця 2 – Екологічні проблеми

Екологічні проблеми	Пропозиції із вирішення
Забруднення атмосферного повітря а) автотранспортом б) промисловими підприємствами	
Забруднення поверхневих водойм стічними водами промислових підприємств	
Засмічення дворів і вулиць	

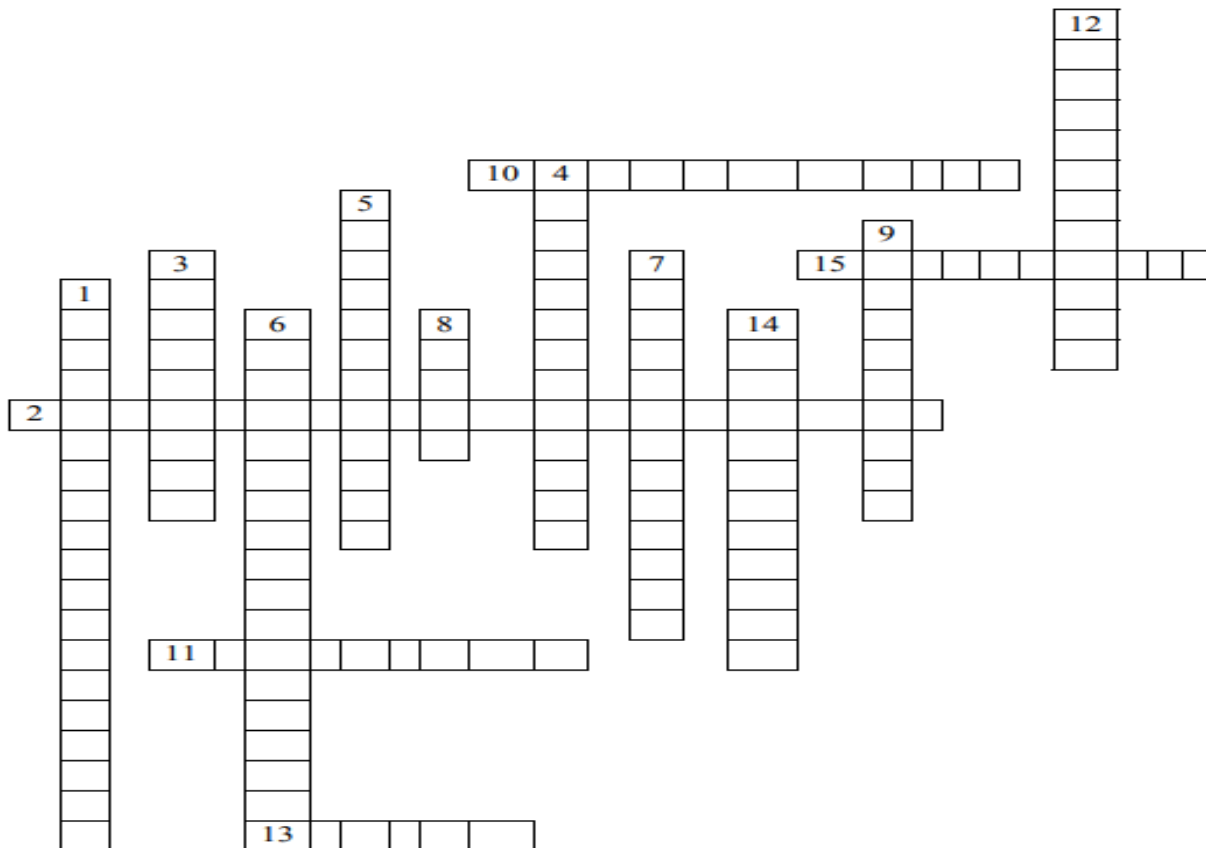
Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Завдання 4. Розв'яжіть кросворд

По-горизонталі:

- 2. Фактор глобалізації, який приводить до посилення світової інтеграції у результаті глобальних операцій ТНК.
- 10. Глобальна проблема, яка пов'язана зі стрімким збільшенням енергоспоживання.
- 11. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «ослаблення міцності державних кордонів»?
- 13. Війна, попередження якої, є головною проблемою сучасності.
- 15. Назва проблеми, до якої відносять гомеостазний розвиток системи «людство – природа».

По-вертикалі:

- 1. Один із факторів, який обумовлює процес глобалізації.
- 3. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «перехід до нового технологічного способу виробництва – до високих, наукомістких технологій»?
- 4. Яка модель породила диференціацію світу на країни, що виграли від глобалізації і які програли від неї?

5. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «радикальна зміна засобів ділового спілкування, обміну виробничою, науково-технічною, економічною, фінансовою інформацією»?
6. Одна зі загроз глобалізації, що стосується економіки.
7. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень»?
8. Один з представників неоліберальної моделі.
9. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «посилення тенденції до уніфікації й стандартизації».
12. Проблема, що полягає в стрімкому зростанні населення в країнах, які розвиваються, і в загрозі депопуляції перевищення кількості померлих над кількістю народжених) в економічно розвинених країнах.
14. Назва особливих, ключових проблем.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Індикатори та критерії сталого розвитку.
2. Економічне зростання та сталий розвиток: взаємозв'язок та протиріччя.
3. Генезис теорій сталого розвитку.

Тема 4. Міжнародна економічна інтеграція. Тенденції інтеграції і дезінтеграції

↔ **Мета:** дослідження природи економічної інтеграції; виявлення сутності й особливостей її перебігу в різних регіонах світу; аналіз та характеристика основних етапів міжнародної економічної інтеграції. Структурування і систематизація знань щодо тенденцій інтеграції та дезінтеграції.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на сутність, передумови й цілі міжнародної економічної інтеграції; порівняти як вона впливає на «сильні» та «слабкі» країни, а також на старі й нові країни-члени інтеграційних утворень. Потрібно дослідити весь спектр наявних позитивних й негативних ефектів.

Окремо варто виділити та охарактеризувати основні етапи міжнародної економічної інтеграції (зона вільної торгівлі, спільний ринок, економічний та політичний союзи). Необхідно проаналізувати наявні у світі інтеграційні утворення, чітко розуміти до якого етапу інтеграції вони відносяться.

Також належну увагу потрібно приділити вивченню дезінтеграційних процесів, зокрема проаналізувати природу, особливості й наслідки Брексіту.

План

1. Сутність, передумови, цілі міжнародної економічної інтеграції.
2. Основні етапи міжнародної економічної інтеграції.
3. Економічні ефекти міжнародної економічної інтеграції.
4. Тенденції інтеграції і дезінтеграції.

Основні терміни і поняття

Інтеграція, дезінтеграція, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і політичний союз, євро, ефект створення торгівлі, ефект відхилення торгівлі.

Завдання для виконання на практичному занятті

? Завдання 1. Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. У чому полягає економічна інтеграція, які її передумови і цілі?
2. Охарактеризуйте основні етапи економічної інтеграції. Що в них спільного і в чому різниця?
3. Наведіть приклади інтеграційних угруповань у різних частинах світу.
4. Яку мету переслідують країни при створенні зони вільної торгівлі, митного союзу, спільного ринку?
5. Які типи економічних ефектів виникають при створенні митного союзу?
6. Чим визначається зростання або падіння рівня добробуту в результаті створення митного союзу?

7. Охарактеризуйте сучасний стан міжнародного економічного співробітництва України з іншими країнами світу.

8. Розкрийте основні напрями ефективної інтеграції України в міжнародний економічний простір.

9. Членом яких фінансово-економічних угруповань є Україна?

10. Якими міжнародними кредитами користується Україна?

👉 **Завдання 2.** Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Фінансування членів Європейського Союзу: кредитування, безповоротна фінансова допомога».

👥 **Завдання 3.** Групове завдання.

1. Поділитися на 2 групи. Підготуватись до дискусії.

Перша група готує презентацію на тему «Переваги від переходу у зону Євро». Друга група готує презентацію на тему «Французький франк та Німецька марка: що втратили країни від переходу на Євро».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемагати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя».

Регламент на виступи – 2 хвилини. Після презентацій проведіть обговорення та обмін думками щодо того, наскільки створення Зони Євро стало корисним або шкідливим для країн-учасниць.

👤 **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Сутність, передумови, цілі міжнародної економічної інтеграції на прикладі Євросоюзу.

2. Основні етапи міжнародної економічної інтеграції. Чому не всі інтеграційні об'єднання досягають етапу економічного і політичного союзу?

3. Позитивні та негативні ефекти міжнародної економічної інтеграції для «сильних» та «слабких» країн.

4. Брексіт як основний приклад дезінтеграції у світі. Що втратили країни-члени ЄС, які переваги отримала Великобританія?

5. Зона Євро: історія створення, мета запровадження та перспективи розширення.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) До передумов інтеграції відносять:
  - а) сприяння структурній перебудові економіки;
  - б) близькість рівнів економічного розвитку і ступеня розвитку ринкових відносин різних країн;
  - в) рішення завдань торговельної політики;
  - г) відтік ресурсів з менш економічно розвинених країн у більш розвинені.
- 2) До цілей економічної інтеграції не належать:
  - а) ефект доміно;
  - б) сприяння структурній перебудові економіки;
  - в) використання переваг економіки масштабу;
  - г) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища.
- 3) Вільне пересування товарів і послуг, факторів виробництва, міждержавна координація економічної політики відбувається на етапі:
  - а) спільного ринку;
  - б) митного союзу;
  - в) зони вільної торгівлі;
  - г) преференційних домовленостей.
- 4) До динамічних ефектів міжнародної економічної інтеграції не належать:
  - а) виникнення переваг економіки масштабу;
  - б) ефект відхилення торгівлі;
  - в) збільшення припливу іноземних інвестицій;
  - г) зростання конкуренції між виробниками з різних країн.
- 5) Ефект створення торгівлі найвірогідніше виникне, якщо:
  - а) економіки країн, що інтегруються мають диверсифіковане виробництво;
  - б) всі відповіді вірні;
  - в) економіки країн, що інтегруються є конкурентоспроможними;
  - г) інтегруються економіки великої кількості країн.
- 6) Ефект відхилення торгівлі найвірогідніше виникне, якщо:
  - а) економіки країн, що інтегруються є конкурентоспроможними;
  - б) інтегруються економіки великої кількості країн;
  - в) всі відповіді вірні;
  - г) економіки країн, що інтегруються були до створення інтеграційного об'єднання взаємодоповнюючими.

- 7) До недоліків інтеграції належить:
- а) сприяння структурній перебудові економіки;
  - б) посилення конкуренції між виробниками різних країн;
  - в) збільшення кількості злиттів компаній;
  - г) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища.
- 8) До переваг інтеграції належить:
- а) збільшення розриву між бідними і багатими країнами;
  - б) близькість рівнів розвитку різних країн;
  - в) зростання конкуренції між виробниками різних країн;
  - г) спільність проблем.
- 9) Внаслідок утворення митного союзу ефект доходу:
- а) збільшиться;
  - б) зменшиться;
  - в) не зміниться;
  - г) дорівнює нулю.
- 10) Ефективність створення митного союзу між країнами залежить від співвідношення абсолютних розмірів:
- а) ефекту створення торгівлі й ефекту відхилення торгівлі;
  - б) ефекту доходу й ефекту створення торгівлі;
  - в) ефекту створення торгівлі й ефекту захисту;
  - г) ефекту доходу й ефекту відхилення торгівлі.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. До передумов інтеграції відносять спільність проблем, вирішення завдань торгової політики.

2. Забезпечення структурної перебудови економіки, підтримка молодих галузей – основні цілі інтеграції.

3. Зона вільної торгівлі характеризується свободою переміщення товарів і факторів виробництва.

4. Спільний ринок, на відміну від митного союзу, характеризується встановленням єдиного тарифу та єдиної системи нетарифного регулювання щодо третіх країн.

5. Економічна інтеграція призводить до підвищення ефективності використання ресурсів.

6. Статичний ефект економічної інтеграції – це переорієнтація місцевих споживачів із закупівлі товару з ефективного позаінтеграційного джерела на менш ефективне внутрішньо-інтеграційне.

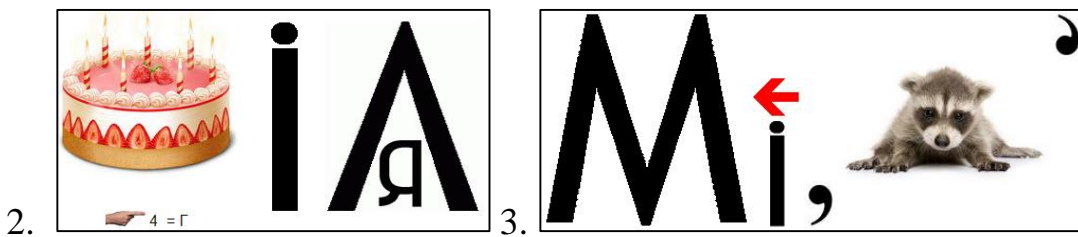
7. Ефект створення торгівлі буде перевищувати ефект відхилення торгівлі в разі більш високого рівня митного оподаткування, яке існувало до інтеграції.

8. Ефект відхилення торгівлі більш імовірний за наявності високої конкуренції країн, що інтегруються.

9. Ефект відхилення торгівлі однозначно приводить до поліпшення добробуту країн, які не беруть участі в інтеграції.

10. У результаті ефекту створення торгівлі добробут країн, які не беруть участі в інтеграції, знижується, а тих, що беруть участь, – підвищується.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Світова валютна фінансова система: історія становлення та трансформацій.
2. Історія золота як головного світового платіжного засобу.
3. Резервні валюти та їхні ролі у світовій економіці.
4. Перспективи втрати долларом свого сучасного статусу.

Тема 5. Транснаціональні корпорації та банки як провідні сили глобальних економічних трансформацій

➔ **Мета:** дослідження сутності та характеристик глобальних корпорацій та банків (транснаціональний, багатонаціональних, міжнародних тощо); аналіз етапів їхнього становлення у світі. Систематизація знань щодо галузевої приналежності глобальних корпорацій.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на вивчення сутності феномену «транснаціональних, глобальних корпорацій», виділити їх основні характеристики та відмінні риси від національних підприємств, держав. Потрібно зосередитися також на дослідженні основних етапів їхнього розвитку та поширення.

Потрібно акцентувати увагу на аналізі галузевої структури діяльності глобальних корпорацій, їхнього рейтингування за різними критеріями та підходами.

Варто розглянути особливості діяльності міжнародних банків, їх вплив на різні групи країн.

План

1. Транснаціональні корпорації (ТНК): сутність та характеристики.
2. Етапи становлення та розвитку ТНК у світі.
3. Галузева структура діяльності ТНК.
4. Рейтинги найбільших ТНК світу.
5. Транснаціональні банки.

Основні терміни і поняття

Глобальний бізнес, транснаціональна корпорація (ТНК), багатонаціональна корпорація (БНК), міжнародна корпорація (МНК), глобальна корпорація (ГК), глобальне підприємництво, країна-реципієнт, країна-базування, корпоративний глобалізм, транснаціональний банк.

Завдання для виконання на практичному занятті

? **Завдання 1.** Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Розкрийте сутність, характерні риси ТНК.
2. Охарактеризуйте основні підходи до виникнення ТНК та розкрийте їх еволюцію.
3. Назвіть форми підприємств з іноземними інвестиціями. В чому полягають їх відмінності?
4. Розкрийте позитивні і негативні наслідки ТНК для країн базування.
5. Який вплив чинять ТНК на приймаючі країни?
6. Чим зумовлено збільшення впливу ТНК на глобальну економіку?
7. Охарактеризуйте сучасний стан і тенденції розвитку ТНК.
8. В чому полягає наукова діяльність ТНК? Розкрийте її значення.
9. Які особливості фінансової діяльності ТНК?
10. Охарактеризуйте політичну та воєнну сфери діяльності ТНК

👉 **Завдання 2.** Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Діяльність МНК на африканському континенті».

👥 **Завдання 3.** Групове завдання. Проведення дискусії.

Перша група готує презентацію на тему «Проблема конфліктів та соціальної нерівності як наслідок діяльності ТНК в країнах-реципієнтах». Друга група готує презентацію на тему «Приплив іноземних інвестицій та розвиток місцевого бізнесу як наслідок діяльності ТНК в країнах-реципієнтах».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Після презентацій проводиться обговорення та обмін думками щодо того, чи діяльність МНК приносить користь або шкоду для країни-реципієнта.

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемагати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя».

Регламент на виступи – 2 хвилини. Наприкінці підведення підсумків, визначення ролі МНК у сучасній світовій економіці, валютній системі, оцінка чистого вирашу від діяльності МНК.

👉 **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Транснаціональні корпорації (ТНК) – характерні суб'єкти глобальної економіки.
2. Еволюція транснаціональних корпорацій, позитивні і негативні наслідки функціонування.
3. Політична, наукова, фінансова та воєнна сфери діяльності транснаціональних корпорацій.

4. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій на вітчизняному ринку в умовах війни.

5. Міжнародні банки: історія створення, масштаб діяльності та вплив на країни-реципієнти.

 Завдання 5. Прочитайте англійською мовою уривок з книги «International Economics. Theory & Policy. Eleventh Edition. Global Edition». Written by Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, Marc J. Melitz. URL: https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/OPE01137/International%20trade%20_%20theory%20%26%20policy%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf [8]. Та дайте відповідь на питання англійською мовою.

When a U.S. consumer purchases the new (at the time of writing) iPhone 7 (32 GB) from Apple, this transaction is recorded as a \$225 import from China (where the iPhone is assembled and tested). That is the total manufacturing cost of this unit. Of course, this consumer will pay much more than that for the phone (the unsubsidized price is \$649). This difference is not a pure profit for Apple as it covers the cost of Apple's U.S. workforce involved in the marketing, design, and engineering for the phone (Apple employs over 50,000 nonretail workers in addition to the 26,000 workers in their retail stores). Given the dozens of millions of iPhones bought by U.S. consumers, the \$225 per phone import price represents billions of dollars worth of imports from China that contributes to the large trade deficit between the United States and China. This bilateral trade deficit (totaling \$305 billion in 2015) accounts for 60 percent of the overall U.S. trade deficit (in goods and services) with the rest of the world and is prominently featured in the press and by politicians (often as a sign of unfair trade practices).

However, the rise in offshoring makes these aggregate statistics very misleading. Take the iPhone example. Of the \$225 total cost, only \$5 represents assembly and testing costs (performed in China). The remaining \$220 represents the iPhone's component costs, which are overwhelmingly produced outside of China. The manufacturing of these components is spread throughout Asia (Korea, Japan, and Taiwan are the largest suppliers), Europe, and the Americas. This last region includes 75 sites in the United States that contribute to the production of iPhone components and employ 257,000 U.S. workers. And many of the component producers outside the United States employ U.S. researchers and engineers. For example, the Korean company Samsung—one of the largest suppliers of iPhone components (by value)—operates research facilities in Texas and California that employ several thousand workers.

Thus, the reported U.S. iPhone imports from China actually represent imports from many other countries—including the United States—that export iPhone components to China. This entails a decomposition of the \$225 gross import cost by value added based on location (the country where the value was added). Using this more accurate measure of trade at value added, only a tiny fraction of the \$225 import cost represents an import from China. The billions worth of U.S. iPhone imports from China therefore grossly inflate the true value of the bilateral deficit between the two countries.

A similar decomposition from gross value to value added can be performed for all U.S. trade (exports and imports) with all of its trading partners. These bilateral trade flows and trade deficits can then be converted from gross value (the way they are

typically reported) to value added. This accounting change leaves the overall U.S. trade deficit (with the rest of the world) unchanged, but can drastically affect the measures of the bilateral trade deficits across various trading partners. And the measure of bilateral trade deficit with China is the most profoundly affected: A recent paper calculates that the true bilateral deficit between the United States and China (at value added) is roughly half of the reported bilateral trade deficit based on gross value. Conversely, the trade deficits with Germany, Japan, and Korea are magnified when measured as value added, because those countries manufacture many of the components that are assembled in China and then imported as final goods into the United States.

In a world where production chains increasingly stretch around the world, measures of bilateral trade deficits based on standard trade flows (at gross value) are quickly losing their relevance.

Questions to discuss:

1. With the help of information from the abstract describe the role of offshoring in current economy.
2. Explain, why it becomes difficult to measure the bilateral trade deficits?
3. Estimate the scale of supply chains operated by MNCs.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Для створення підрозділу ТНК вигідним є, якщо у приймаючій країні відбувається:
  - а) зниження курсу національної валюти;
  - б) усі відповіді правильні;
  - в) надання державних гарантій;
  - г) відміна подвійного оподаткування.
- 2) Зростання зайнятості належить до:
  - а) позитивних наслідків функціонування ТНК у приймаючих країнах;
  - б) позитивних наслідків функціонування ТНК у країнах базування;
  - в) негативних наслідків функціонування ТНК у країнах базування;
  - г) негативних наслідків функціонування ТНК у приймаючих країнах.
- 3) Якщо частка капіталу ТНК у зарубіжному підприємстві складає більше 50 %, то це підприємство відносно ТНК називається:
  - а) філія;
  - б) холдингова компанія;
  - в) дочірнє підприємство;
  - г) асоційована компанія.
- 4) Для країни базування вплив ТНК полягає у:
  - а) зростанні зайнятості;
  - б) зростання обсягів виробництва;
  - в) збільшення податкових надходжень;
  - г) збільшення відсоткової ставки.
- 5) Для приймаючої країни вплив ТНК полягає у:
  - а) збільшенні податкових надходжень;
  - б) зменшенні відсоткової ставки;

- в) усі відповіді правильні;
  - г) зростанні зайнятості.
- 6) Головна проблема для країни базування полягає у:
- а) технологічному лідерстві;
  - б) можливій експропріації активів ТНК;
  - в) використанні позитивного ефекту масштабу;
  - г) маніпулюванні трансфертними цінами.
- 7) Головна проблема для приймаючої країни полягає у:
- а) маніпулюванні трансфертними цінами;
  - б) технологічному лідерстві;
  - в) можливій експропріації активів ТНК;
  - г) збільшенні притоку ресурсів.
- 8) Конкурентні переваги ТНК полягають у:
- а) збільшенні світового обсягу виробництва;
  - б) збільшенні конкуренції;
  - в) збільшенні обсягів внутрішньо-фірмової торгівлі за трансфертними цінами;
  - г) усі відповіді вірні.
- 9) Функціонування ТНК у глобальному масштабі приводить до:
- а) немає правильної відповіді;
  - б) збільшення світового обсягу виробництва;
  - в) стабілізації сукупного обсягу виробництва;
  - г) не впливає на сукупний обсяг виробництва.
- 10) Технологічне лідерство ТНК проявляється в тому, що:
- а) усі відповіді правильні;
  - б) використання технології відбувається в межах закритої внутрішньо-корпораційної структури;
  - в) ТНК є продавцем технологій;
  - г) ТНК є розробником технологій.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Внаслідок функціонування ТНК у приймаючій країні зростає експлуатація ресурсів.

2. Вигода від функціонування ТНК у приймаючій країні полягає у зростанні податкових надходжень.

3. Особливістю сучасного етапу розвитку ТНК є те, що технологія розробляється тільки материнською компанією.

4. Використання трансфертних цін дозволяє ТНК підвищити прибутковість.

5. Наслідком функціонування ТНК у країні базування є підвищення зайнятості.

6. Рух капіталу у вигляді ПІІ призводить до зміни величини позичкового відсотка в країнах, що беруть у цьому участь.

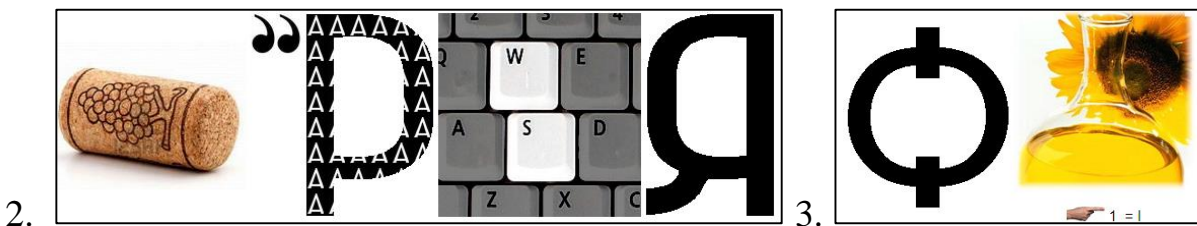
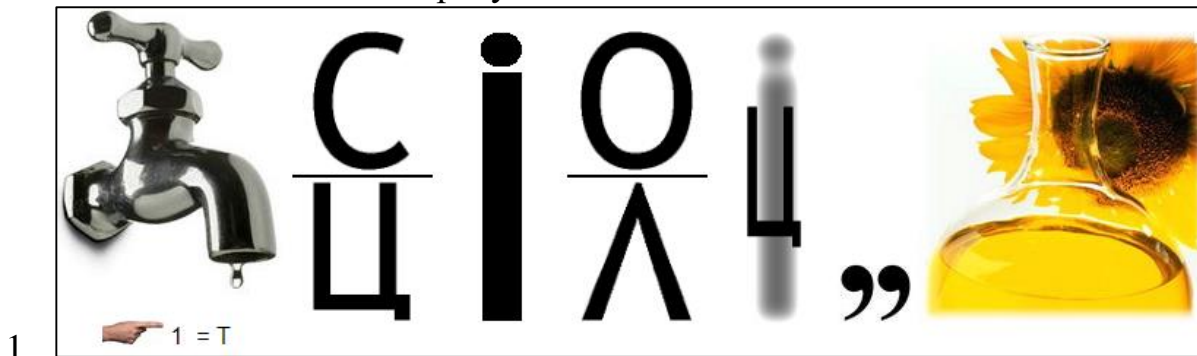
7. Функціонування ТНК як основних суб'єктів глобальної економіки призводить до втрати контролю держав над економічними процесами.

8. У результаті руху ПІІ зростає питома вага високотехнологічних виробництв.

9. Чим вище рівень митного оподаткування товарів у приймаючій країні, тим вище приплив ПІІ.

10. Негативним ефектом функціонування ТНК для країни базування є можлива експропріація активів ТНК.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Завдання 3. Розподіліть фінансові ТНК світу за країнами походження капіталу. URL: <https://learningapps.org/display?v=pbcfy32ha24>

Франція	США	Китай	Великобританія	Німеччина	Австрія

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. НДДКР як основа зростання багатонаціональних підприємств.
2. Мобільність робочої сили в багатонаціональних підприємствах.
3. Інвестиційна діяльність багатонаціональних підприємств та економічна сила країни.

Тема 6. Система критики глобалізації. Альтерглобалізм: сутність і базова програма

➔ **Мета:** дослідження сутності, основних характеристик та проявів альтерглобалізму; вивчення історії становлення даної течії, поглядів її основних представників. Систематизувати знання щодо наявних наукових шкіл критики глобалізації.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на наявні наукові течії та школи, які критикують глобалізаційні процеси та намагаються ним протистояти.

Вивчаючи альтерглобалізм потрібно зосередитися на вивченні особливостей зародження та історичного розвитку даного явища, порівняти його різні напрями (трансформістський (поміркований, реформістський) напрям та руйнівний напрям).

Варто розглянути роботи представників альтерглобалізму, систематизувати їхні погляди та ідеї.

Окремо необхідно проаналізувати діяльність АТТАК («Асоціації за оподаткування трансакцій»).

План

1. Система критики глобалізації.
2. Історія розвитку та становлення ідеології альтерглобалізму.
3. Представники альтерглобалізму: ідеї та погляди.
4. Мета та основні напрями альтерглобалізму.
5. Програми альтерглобалізму.

Основні терміни і поняття

Альтерглобалізм, антиглобалізм, трансформістський (поміркований, реформістський) напрям, руйнівний напрям альтерглобалізму, «глобальне село», Маастрихтський договір європейських країн, АТТАК.

Завдання для виконання на практичному занятті

? Завдання 1. Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. У чому полягає сутність критики глобалізації?
2. Що спричинило виникнення антиглобалістських рухів?
3. Назвіть основні переваги та недоліки глобалізації.
4. Назвіть основні напрями антиглобалістського руху.
5. У чому полягає сутність терміну «альтерглобалізм»?
6. Які основні цілі та завдання альтерглобалістів?
7. Назвіть види діяльності антиглобалістського руху.
8. Організація АТТАК: основні цілі та завдання.
9. Історія розвитку альтерглобалізму.
10. У чому полягає сутність програми альтерглобалізму?

👉 **Завдання 2.** Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Сучасні акції альтерглобалістів: їх вимоги, пропозиції та наслідки».

👥 **Завдання 3.** Групове завдання.

Перша група готує презентацію на тему «Дії альтерглобалістів не зможуть протидіяти загальносвітовому поширенню глобалізаційних процесів». Друга група готує презентацію на тему «Альтерглобалісти підривають течію глобалізаційних процесів як вода точить каміння».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Після презентацій проводиться обговорення та обмін думками щодо ролі течії альтерглобалізму у сучасному світі.

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемагати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя».

Регламент на виступи – 2 хвилини. Наприкінці підведення підсумків та обмін думками щодо того, чи зможуть альтерглобалісти зупинити поширення глобалізації.

👤 **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь за питаннями плану теми 6.

Проаналізуйте вплив антиглобалістських рухів на економіку конкретної країни. Кроки до виконання:

- Обрати країну для дослідження.
- Зібрати інформацію про антиглобалістські рухи в обраній країні.
- Проаналізувати вплив цих рухів на економіку країни.

- Підготувати доповідь, де б розглядалися аргументи антиглобалістів і їх вплив на макроекономічні показники.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Програма антиглобалістів передбачає розвиток двох взаємопов'язаних напрямків:
  - а) неокейнсіанського і марксистського;
  - б) неокейнсіанського і руйнівного;
  - в) трансформістського і руйнівного;
  - г) трансформістського і меркантилістського.
- 2) Відповідно до пануючого у світі матеріалістичного ставлення антиглобалісти пропонують гасла:
  - а) рівноправність між чоловіками і жінками; заборона на примусову дитячу працю;
  - б) усі відповіді правильні;
  - в) надання права на працю та гідну заробітну плату; захист прав етнічних меншин;
  - г) скасування боргів країнам, що розвиваються; демократичний контроль над фінансовими ринками.
- 3) Противники глобалізації правого політичного флангу:
  - а) це противники «руху антиглобалістів»;
  - б) це противники уніфікації культурних, сімейних, релігійних і національних цінностей;
  - в) це противники військових конфліктів;
  - г) це противники, насамперед, експлуаторської сутності корпоративного капіталу, а також діяльності СОТ.
- 4) Противники глобалізації лівого політичного флангу:
  - а) це противники, насамперед, експлуаторської сутності корпоративного капіталу, а також діяльності СОТ;
  - б) це противники «руху антиглобалістів»;
  - в) це противники військових;
  - г) це противники уніфікації культурних, сімейних, релігійних і національних цінностей.
- 5) Ідея про те, що глобалізація веде до дестабілізації валютних ринків, належить:
  - а) Дж. Грею;
  - б) Я. Бхагваті і П. Крюгману;
  - в) П. Бьюкенену;
  - г) П. Хірсту і У. Томпсону.
- б) Ідея про те, що глобалізація веде до послаблення позицій США належить:
  - а) Я. Бхагваті і П. Крюгману;
  - б) П. Бьюкенену;
  - в) П. Хірсту і У. Томпсону;
  - г) Дж. Грею.

- 7) Основними загальними цілями альтерглобалістського руху є:
- анулювання або реорганізація і демократизація нинішніх наднаціональних структур (СОТ, МВФ, Всесвітнього банку), забезпечення прозорості їх діяльності;
  - розробка альтернативних, демократичних механізмів прийняття рішень з міжнародних проблем;
  - усунення соціальних, економічних, екологічних диспропорцій між державами;
  - усі відповіді є правильні.
- 8) Ідея про те, що глобалізація – це міф, метою якого є приховування конфронтації між блоками країн НАФТА, ЄС і АТР, а також приховування інформації щодо посилення світової нерівності, належить:
- П. Бьюкенену;
  - П. Хірсту і У. Томпсону;
  - Дж. Грею;
  - Я. Бхагваті і П. Крюгману.
- 9) Антиглобалістська діяльність зосереджується переважно навколо таких тем:
- виступи проти діяльності СОТ;
  - анулювання боргів країн Півдня;
  - усі відповіді є правильні;
  - реформа міжнародних фінансових організацій і прийняття нової Бреттон-Вудської угоди, введення податку на фінансові операції.
- 10) До завдань організації АТТАК відносять:
- передача коштів, виручених за рахунок «податку Тобіна», на соціальні потреби та розвиток країн «третього світу»;
  - скасування інституту «держави» і «влади»;
  - стимулювання капіталовкладень у сферу послуг;
  - немає правильної відповіді.

 Завдання 1. Прочитайте англійською мовою уривок зі статті «A Brief History of the Alter-Globalization Movement. From the Battle of Seattle to Heiligendamm, Hamburg, and the fight for a just future» Authors Ulrich Brand, Patrick Makal. URL: <https://www.rosalux.de/en/news/id/46700/a-brief-history-of-the-alter-globalization-movement> [9]. Та побудуйте часову інфографіку із використанням сервісу Mindomo. URL: <https://www.mindomo.com>.

The Beginnings of the Movement

The critique of globalization is, in essence, almost 175 years old. Marx and Engels, in what remains to this day a widely read piece of writing, had the foresight to suggest that capitalism's destructive and exploitative tendencies know no national borders and are essential to its exorbitant dynamics. Their Communist Manifesto of 1848 provided a fundamental basis for understanding the world of the early workers' movement. Until the world economic crisis of 1929, globalization — then described in other terms, such as «the production of the world market» by big industry — seemed like an unstoppable force. Although the internationalization of capital was regulated more closely in

subsequent years, free trade and foreign investment increased again after the end of World War II.

The internationalist and student movements of the 1960s were highly critical of capitalism's tendencies towards internationalization. Nonetheless, what is now referred to as neoliberal globalization took shape in the 1970s. In the 1980s, there were mobilizations against the prevailing political order: for example, in Bonn in 1985, a demonstration against the G7 summit was paired with an alternative congress. Perhaps more memorable were the protests held in September 1988 in West Berlin against the meeting of the IMF and the World Bank. Approximately 80,000 people took part in the main demonstration, and the campaign, which lasted several years, had a considerable influence on the broader public.

Following the fall of the Berlin Wall, the political Left initially seemed to lack any clear sense of direction. On the other hand, the steady rise of emerging economies gave neoliberal globalization even more momentum and — as intellectuals like Fukuyama claimed — seemed increasingly to be devoid of an alternative.

But this was not the case.

In the wake of the 500-year commemoration of the beginning of the 1492 conquest of the Americas, indigenous peoples in Latin America began to organize, and on 1 January 1994, the Zapatistas in Mexico began an uprising that garnered worldwide attention. The Mexican writer Octavio Paz spoke of the «first rebellion of the 21st century», and an inaugural international meeting in Chiapas with the title «For Humanity and Against Neoliberalism» attracted more than 3,000 participants from all over the world. At the same time, the global network La Vía Campesina was established with the explicit goal of strengthening alternatives to industrial and profit-driven agriculture.

In 1995, the «first revolt against globalization», as *Le Monde* put it, took place in Europe. A three-week strike by workers in the rail and transport sector received unexpected support from broad swathes of civil society. The protests were motivated by cuts to pensions as well as by plans to restructure the entire railroad network. The planned route reductions necessarily entailed the loss of a considerable number of jobs. Roughly two million people protested throughout the country against the proposed governmental measures, which were criticized as an extension of the EU's Maastricht Treaty of 1992 and its attendant policies.

In the 1990s, the movement made a significant show of global solidarity by demanding that countries in the Global South be deleveraged because the neoliberal policies generating high interest rates — driven largely by the United States, which was able to effect such considerable influence due to the hegemony of the US dollar — were gradually bankrupting them. So-called structural adjustment programs were imposed on many countries (and often welcomed by the elites there), allowing for the implementation of neoliberal policies such as the weakening of the state and of workers' rights, cuts to public spending, extensive privatization, and a strengthening of shareholders.

In the mid-1990s, the Jubilee 2000 campaign was able to give fresh impetus to the campaign for debt relief. This was strategically timed to coincide with the increasing number of counter-summits being organized at the time, most of which were held at the locations hosting the meetings of the international officials responsible for making decisions pertaining to globalization policy. Although it garnered less media attention

than other counter-summits (see below), the mass demonstration, which amassed some 80,000 people at the G8 meeting in Birmingham in 1998, was a high point of that campaign. But the severe financial and economic crises that plagued Mexico in the mid-1990s, as well as those in Brazil, Russia, and Southeast Asia toward the end of the decade, showed that the globalization that had been so celebrated by the establishment was responsible for the systematic and brutal production of a world divided between winners and losers.

Increasingly, the emergent alter-globalization movement found its antagonist embodied in particular by international political treaties and institutions. Central to this was the Washington Consensus — named after the US government and the International Monetary Fund and World Bank, also based in Washington — which was the clearest political instrument of neoliberal globalization. The World Trade Organization (WTO) intended to translate its neoliberal principles into binding global policies. After the WTO was founded, a Multilateral Agreement on Investment (MAI) had been negotiated first between the OECD countries and then with the governments of the countries of the Global South, which would have granted extensive rights to transnational investors far beyond those stipulated by WTO provisions, which were already corporate-friendly to begin with. Civil society groups learned of the secret negotiations and launched an ultimately successful campaign against the Washington Consensus.

The Battle of Seattle

The third WTO conference, which took place in Seattle at the end of 1999, garnered global attention for the alter-globalization movement. A significant amount of media attention focused on the violent clashes between demonstrators and the repressive police outside of the conference, which ultimately gave the protests their name: the «Battle of Seattle». The large number of mass actions and blockades that successfully obstructed the negotiations were equally impressive.

The WTO conference in Seattle was also a failure in terms of negotiations: the European Union did not want to concede the US demand for the liberalization of European agricultural markets. This outcome was seen as a success by the movement and led to protests against subsequent meetings of the IMF and World Bank, such as those held in Washington, D.C. in the spring of 2000, and in Prague in autumn of the same year.

The success of the movement was contingent upon two key factors: firstly, in order for mass mobilizations on the streets to lead to institutional change, they had to be accompanied by sympathetic media coverage. For example, when a draft treaty of the aforementioned MAI was made public in 1997, this prompted a wave of demonstrations by members of civil society in a number of different countries. The protests were so successful in France that parliament spoke out against this agreement and the government ended the negotiations.

Secondly, the movement needed broad alliances. For example, the protests in Seattle brought together trade unions and the ecology movement under the motto «Teamsters and Turtles». Beyond that, a number of conservative truck drivers took to the streets with radical environmental activists to launch a joint criticism of the negative effects of neoliberal globalization.

The years from 2000 onwards were marked by a vast array of different political actions on the part of the alter-globalization movement, which cannot be reduced to the summits and mass demonstrations, even though these were still important for the movements, both internally and in the eyes of the public. Many existing organizations, smaller media outlets, or sections of different trade unions made critical remarks about neoliberal globalization in their actions and programmes, objecting to the increasing social divisions and the fact that the predominant policies were primarily geared towards the interests of the wealthy.

In many cases, they also established a kind of organizational infrastructure. Even back then it had become clear that international protest movements were dependent upon the organizational and financial support of political institutions in particular. Non-governmental organizations often assumed this role.

/ **Завдання 2.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Рух, спрямований проти неоліберальної глобалізації, називається рухом за глобальну справедливість.

2. Основними гаслами антиглобалістського руху є самоорганізація; неоліберальне спрямування; самоуправління.

3. Альтерглобалізм є новим типом базової демократії, який ґрунтується на засадах християнської моралі.

4. Загальними цілями альтерглобалізму є висунення альтернативної концепції побудови світової системи, майбутні учасники якої не претендують на монополізацію прав глобального управління, а керуються у власних діях існуючою в суспільстві громадською думкою.

5. Програма антиглобалістів передбачає розвиток двох взаємопов'язаних напрямків, таких як неокейнсіанський і руйнівний.

6. Трансформістський напрям антиглобалістського руху очолюється організацією АТТАК.

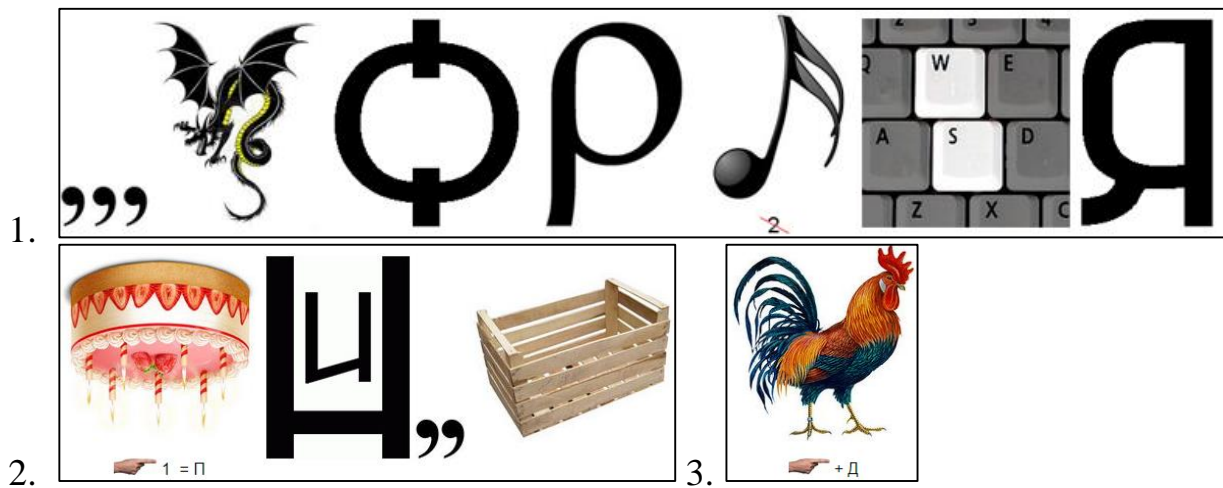
7. Альтерглобалістський рух по суті – це рух за модернізовану глобалізацію.

8. До системи альтерглобалізму належать: університетські рухи; жіночі організації, селянські та фермерські рухи.

9. До зовнішніх суперечностей антиглобалізму відносять суперечності між соціально-економічною нерівністю учасників та їхнім рівноправним діалогом і солідарністю.

10. Руйнівний напрям антиглобалістського руху очолюється організацією АТТАК.

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Концепції альтерглобалізму.
2. Місце альтерглобалізму в сучасній глобалістиці.
3. Вплив антиглобалізму на процеси глобалізації.

Тема 7. Глобальні ринки: становлення, функціонування, класифікація, проблеми розвитку

→ **Мета:** дослідження особливостей становлення та розвитку глобальних ринків (товарів, послуг, капіталів, праці); вивчення основних законів та механізмів їх функціонування. Систематизувати знання щодо сучасних проблем розвитку глобальних ринків.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити сутність, напрями та етапи інтернаціоналізації міжнародної торгівлі.

Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та аналіз особливостей становлення, функціонування та розвитку глобальних ринків (товарів, послуг, капіталів, праці).

Окремо необхідно проаналізувати та узагальнити наявні проблеми розвитку глобальних ринків, зупиняючись на розкритті впливу військових конфліктів, міжнародних санкцій тощо.

План

1. Інтернаціоналізація: сутність, напрями, етапи.
2. Особливості функціонування сучасних глобальних ринків:
  - 2.1. Глобалізація товарних ринків.
  - 2.2. Глобалізація ринку послуг.
  - 2.3. Глобальний ринок капіталів і його сегменти.
  - 2.4. Глобальний ринок праці.
3. Проблеми розвитку глобального ринку.

Основні терміни і поняття

Глобальний ринок, глобальний попит, глобальна пропозиція, глобальна ціна, глобальна конкуренція, інфраструктура глобального ринку, глобальний товарний ринок, глобальний ринок послуг, диверсифікація послуг, аутсорсінг, аутстафінг, консалтинг, коучінг, глобальний ринок капіталів, глобальний ринок праці.

Завдання для виконання на практичному занятті

? Завдання 1. Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Скільки етапів розвитку інтернаціоналізації господарського життя виділяють?
2. Визначте напрями інтернаціоналізації господарського життя.
3. Охарактеризуйте міжнародний поділ праці та його структуру.
4. З'ясуйте основні форми міжнародної спеціалізації виробництва.
5. У чому полягає зміст глобалізації товарних ринків?
6. Які причини та фактори глобалізації товарних ринків?
7. Як формується глобальний попит і пропозиція на товарних ринках?
8. Які види послуг стали пропонуватися на глобальному ринку?
9. Охарактеризуйте глобальний ринок капіталів.
10. Які сегменти глобального ринку капіталів вам відомі?

11. Назвіть особливості ринку робочої сили.
12. Виділіть основні проблеми розвитку глобальних ринків.

 Завдання 2. Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Проблеми розвитку глобального ринку капіталів».

 Завдання 3. Групове завдання. Мозковий штурм: «Які нові тенденції на глобальному ринку капіталів можна виділити?».

Рекомендації для виконання:

«Мозковий штурм» – це спільне розв’язання творчої проблеми, яке забезпечується особливими технологіями його проведення; спрямований на активізацію творчої думки з використанням засобів, які знижують критичність і самокритичність людини, а отже, підвищують її впевненість у собі й готовність до творчого пошуку. Під час «мозкового штурму» на першому його етапі – генерації ідеї – кожний учасник вільно висвітлює свої пропозиції щодо вирішення поставленого завдання протягом 5 хвилин. Ця форма обговорення базується цілком на дотриманні учасниками загальноприйнятих етичних норм. На першому етапі обговорення критика повністю забороняється. А відтак усі учасники можуть спокійно висловлювати свої думки.

Потрібно враховувати, що не всі послуги можуть бути такими, якими торгують на міжнародних ринках, або ж ставати такими лише за певних умов. Під час мозкового штурму забороняється оцінювати та знецінювати запропоновані ідеї.

 Завдання 4. Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Інтернаціоналізація світового відтворювального процесу.
2. Глобальний ринок: сутність, структура та механізми функціонування.
3. Структурні елементи глобальних товарних ринків: попит, пропозиція, ціна.
4. Особливості формування глобального попиту і пропозиції на ринках товарів; глобальна інфраструктура у сфері товарного обміну.
5. Механізм функціонування глобального ринку послуг. Фактори та засоби демократизації умов надання послуг на глобальному ринку.
6. Сучасна диверсифікація послуг в глобальній економіці.
7. Механізм функціонування глобального ринку капіталів.
8. Глобальний ринок праці та механізми його функціонування.
9. Проблеми розвитку глобальних ринків в умовах глобалізації.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Інтернаціоналізація – це:
  - а) процес зближення національних економік шляхом посилення промислової співпраці та взаємозалежності міжнародного товарообороту, руху капіталів, робочої сили між країнами;

- б) процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами і виходу процесу відтворення за межі національного господарства;
  - в) усі відповіді правильні;
  - г) зростання взаємозалежності економік різних країн, розвиток інтеграційних процесів, інтенсивний перехід цивілізованих країн від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу.
- 2) Що не є характерною рисою міжнародного бізнесу?
- а) підприємства використовують лише свої ресурси;
  - б) визначальна роль культурного фактору в діяльності міжнародних компаній;
  - в) отримання прибутку відбувається за рахунок використання переваг виходу за межі національних ринків;
  - г) підприємства отримують додаткові економічні можливості.
- 3) Які форми міжнародних економічних зв'язків були характерні для першого етапу інтернаціоналізації виробництва?
- а) Зовнішня торгівля
  - б) Міжнародний поділ праці (МПП)
  - в) Інтеграція національних господарств
  - г) Складна кооперація
- 4) Який етап інтернаціоналізації виробництва включає розвиток складної кооперації та базується на МПП?
- а) Другий етап
  - б) Четвертий етап
  - в) Перший етап
  - г) Третій етап
- 5) Який етап інтернаціоналізації виробництва характеризується комплексністю і охоплює всі підсистеми господарства?
- а) Перший етап
  - б) Третій етап
  - в) Другий етап
  - г) Четвертий етап
- б) Міжнародний поділ праці – це:
- а) диференціація, спеціалізація трудової діяльності;
  - б) об'єктивний процес відокремлення певних видів праці, одночасне співіснування їх у суспільному виробництві;
  - в) вищий ступінь суспільного поділу праці, що базується на спеціалізації національних економік з виробництва товарів і послуг відповідно до особливостей природних, соціально-економічних та інших умов виробництва в різних країнах;
  - г) процес вичленення окремих галузей у великих галузях.
- 7) Міжнародна спеціалізація виробництва розвивається за двома напрямками:
- а) правильна відповідь відсутня;
  - б) виробничим і територіальним;
  - в) виробничим і галузевим;
  - г) територіальним і галузевим.
- 8) Основними формами МСВ є:

- а) подетальна спеціалізація;
  - б) технологічна спеціалізація;
  - в) усі відповіді правильні;
  - г) предметна спеціалізація.
- 9) Які чинники впливають на розвиток інтернаціоналізації виробництва?
- а) рівень техніко-економічного розвитку країн, особливості виробничої асоціації, величина національного господарства, рівень розвитку МПП;
  - б) рівень інфляції та безробіття, кваліфікація трудових ресурсів, величина золотовалютних резервів, рівень розвитку промисловості;
  - в) усі відповіді правильні;
  - г) рівень техніко-економічного розвитку країн, особливості інфраструктури, величина золотовалютних резервів, рівень розвитку інтелектуальної сфери.
- 10) Міжнародний бізнес – це:
- а) ділова взаємодія фірм різних форм власності або їх підрозділів, які знаходяться в одній країні;
  - б) підприємницька діяльність, що пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності;
  - в) здійснення глобальних виробничих, будівельних, торговельних, сервісних програм господарськими суб'єктами двох або більше країн;
  - г) будь-які господарські операції, що здійснюються різними контрагентами.

Завдання 1. Написання есе на одну із запропонованих тем:

- «Біженці в країнах Європи: проблема, чи додаткова рушійна сила розвитку».
  - «Старіння нації в країнах Європи, Японії».
  - «Прямі іноземні інвестиції в країни, що розвиваються: джерело розвитку чи виснаження місцевих ресурсів?».
  - «Іноземні інвестиції в Африку – новий колоніалізм?»
  - «Офшоризація бізнесу: перспективи чи проблеми для країн».
- Рекомендації для виконання, алгоритм «Есе»:*
- Збирання інформації за проблемою.
  - Аналіз інформації.
  - Виявлення власної точки зору.
  - Викладання власної точки зору у вигляді тексту (100% авторський текст).

Есе може бути вільним, аргументованим написанням ВЛАСНОГО тексту в довільному стилі (обсяг 2000 знаків рукописного тексту з пробілами).

Завдання 2. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Виділяють три основні етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя.

2. Міжнародний поділ праці – це вилучення з приватної власності осіб у власність держави землі, промислових і транспортних підприємств або цілих галузей народного господарства.

3. Основою інтернаціоналізації є міжнародний поділ праці.
4. Міжнародна кооперація виробництва розвивається за двома напрямками – вертикальним і горизонтальним.
5. Глобалізація товарних ринків проявляється в тому, що міжнародна компанія розглядає проблему збуту продукції кінцевим споживачам з погляду всіх міжнародних каналів розподілу.
6. Найвизначніший сегмент світового ринку капіталів – північноамериканський континентальний ринок.
7. Міжнародний бізнес – це підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності; здійснюється з метою отримання соціальних пільг і поширюється на міжнародну економічну сферу.
8. Ера національних держав характеризується посиленням взаємозв'язку бізнесу і державної влади.
9. На відміну від національної конкуренції, міжнародний бізнес може відчувати підтримку своєї держави в боротьбі з конкурентами.
10. Комерційна ера передбачає загострення суперництва на світових ринках сировини, напівфабрикатів і готових виробів.

Завдання 3. Вивчіть основні показники міжнародної діяльності окремої країни світу (вибір країн може бути будь-яким, за умов, що країни серед студентів не повторюються), заповніть таблицю 3. Дані подайте в грошовій формі (млн. дол., млрд. дол.), та у відсотковій формі за потребою.

Методичні рекомендації до вирішення завдання:

Торговий оборот (ТО) – сукупний обсяг експорту й імпорту за визначений період часу.

Торгове сальдо (ТС) – різниця між вартісним обсягом експорту й імпорту за визначений період часу, може бути позитивним та негативним.

Експортна квота ($E_{кв}$) – відношення вартісного обсягу експорту до ВВП:

$$E_{кв} = E_{зр} / \text{ВВП} \times 100 \%,$$

де $E_{зр}$ – обсяг експорту у звітному році.

Імпортна квота ($I_{кв}$) – відношення вартісного обсягу імпорту до ВВП:

$$I_{кв} = I_{зр} / \text{ВВП} \times 100 \%,$$

де $I_{зр}$ – обсяг імпорту у звітному році.

Частка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у ВВП країни ($Ч_{ПІІ}$) – відношення вартісного обсягу ПІІ до ВВП:

$$Ч_{ПІІ} = ПІІ_{зр} / \text{ВВП} \times 100 \%,$$

де $ПІІ_{зр}$ – обсяг прямих іноземних інвестицій у звітному році.

Отримані дані проаналізуйте. Зробіть висновки, наскільки обрана вами країна залежить від експорту/імпорту, а також від ПІІ. Які переваги та недоліки країна отримує від такого становища? Оцініть динаміку проаналізованих показників.

Додатково до таблиці у текстовому форматі оцініть стан розвитку міжнародного бізнесу в обраній країні. Визначте основні глобальні фактори, які впливають на її ринок.

Розробіть стратегічні рекомендації для покращення ситуації в сфері міжнародного бізнесу для даної країни.

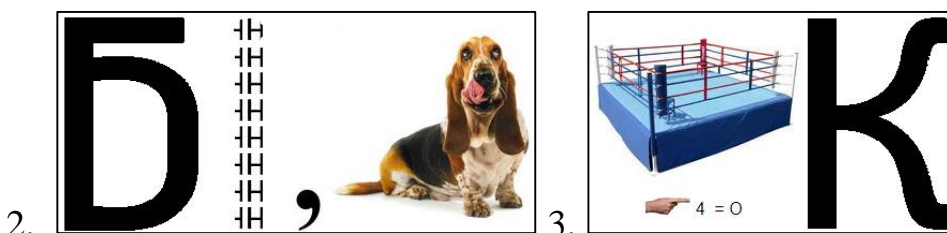
Таблиця 3 – Основні показники міжнародної діяльності

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
1. Експорт					
2. Імпорт					
3. Торговий оборот					
4. Торгове сальдо					
5. ВВП					
6. Експортна квота					
7. Імпортна квота					
8. Темп росту/приросту експорту					
9. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)					
10. Частка ПІІ у ВВП країни					

Джерела інформації з відкритого доступу:

- Статистика ЮНКТАД. <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/>
- База даних СБ. <https://data.worldbank.org/>
- База даних ЄС. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home?etrans=uk>

Завдання 4. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Аутсорсінг у глобальній економіці.
2. Аутстафінг у глобальній економіці.
3. Консалтинг у глобальній економіці.
4. Коучінг у глобальній економіці.
5. Сутність міжнародного бізнесу та його характеристика.

Тема 8. Регулятивні механізми глобальної економіки

➔ **Мета:** дослідження особливостей формування та функціонування регулятивних механізмів глобальної економіки; вивчення основних напрямів регулювання діяльності національних економік. Систематизувати знання щодо діяльності ключових міжнародних організацій.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити особливості формування та напрями глобальної системи регулювання світогосподарських відносин.

Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та аналіз діяльності міжнародних інститутів глобального регулювання світової економіки, а також на протиріччя їхньої діяльності.

Окремо необхідно проаналізувати та виділити особливості діяльності МВФ, як основного регулятора міжнародних валютних відносин.

План

1. Формування глобальної системи регулювання світогосподарських відносин.
2. Напрями макроекономічного регулювання національних економік.
3. Міжнародні інститути глобального регулювання світової економіки.
4. Головні протиріччя і проблеми глобального регулювання економіки.
5. Міжнародна регулююча система СОТ та її роль у розвитку глобальної економіки.
6. МВФ: історія створення та напрями діяльності.

Основні терміни і поняття

Глобальна система регулювання, міжнародний інститут регулювання, СОТ (Світова організація торгівлі), ГАТТ (Генеральна угода про торгівлю товарами), ГАТС (Генеральна угода про торгівлю послугами), МВФ (Міжнародний валютний фонд), СБ (Світовий банк), МБРР (Міжнародний банк реконструкції та розвитку), ШОС (Шанхайська організація співробітництва), глобальна економічна політика, суб'єкти глобальної економічної політики, об'єкти глобальної економічної політики, міжнародна організація, неурядові організації, неформальні клуби.

Завдання для виконання на практичному занятті

? **Завдання 1.** Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Які основні причини виникнення потреби в глобальному регулюванні світової економіки?
2. Які інструменти макроекономічного регулювання використовуються національними економіками для досягнення сталого розвитку?
3. Які міжнародні інститути виконують роль регуляторів глобальної економіки,

4. Які завдання ставлять перед собою міжнародні регуляторні інститути?
5. Які світові фінансові організації регулюють ринок капіталів?
6. Які основні протиріччя і проблеми пов'язані з глобальним регулюванням економіки і як вони впливають на світову економіку?
7. Які переваги та недоліки міжнародної регулюючої системи СОТ?
8. Яка роль СОТ у розвитку глобальної економіки?
9. Яка роль МВФ у регулюванні глобального ринку капіталів?
10. У чому особливості діяльності МБРР?

👉 **Завдання 2.** Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Борг держав перед МВФ, його реструктуризація і списання».

Завдання 3. Групове завдання. Доповідь-презентація.

Поділіться на 2 групи та оберіть одну із запропонованих тем:

- Криза прийняття та ефективності практичної імплементації рішень міжнародних організацій;
- Роль міжнародних неурядових організацій та клубів у визначенні пріоритетних напрямів формування глобальної економічної політики.

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір та систематизацію інформації,
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо),
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Після презентацій проведіть обговорення та обмін думками щодо того, як змінилася роль міжнародних організацій на сучасному етапі глобалізації.

👉 **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Глобальна система економічного регулювання, її об'єкти та суб'єкти.
2. Напрями макроекономічного регулювання національних економік.
3. Характеристика регулятивних інститутів глобальної економіки.
4. Погляди провідних вчених-економістів на діяльність регулятивних інститутів глобальної економіки: головні протиріччя і проблеми.
5. Основні концепції ймовірної організації глобального регулювання економіки в контексті перспективних сценаріїв глобального розвитку.
6. Міжнародні фінансові організації (МВФ, Світовий банк) і їхня роль у світовій фінансовій системі.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) ТНК – це:
  - а) корпорація, яка здійснює міжнародне виробництво на основі прямих іноземних інвестицій та має прямий контроль над своїми закордонними філіями;
  - б) компанія (корпорація), яка володіє виробничими підрозділами в декількох країнах;
  - в) компанії, які володіють або контролюють виробництво продукції (або послуг) поза межами країни базування, в різних країнах світу, розташовуючи там свої філії, які функціонують відповідно до глобальної стратегії материнської компанії;
  - г) усі відповіді правильні.
- 2) За комплексною лібералізацією та розробкою міжнародних правил для міжнародної торгівлі товарами і послугами займаються:
  - а) ЄЕС, НАФТА, МЕРКОСУР;
  - б) МВФ, Банк міжнародних розрахунків, Паризький та Лондонський клуби кредиторів;
  - в) ЮНІДО, Світовий банк, МВФ;
  - г) ГАТТ, СОТ, ЮНКТАД, Міжнародна торгова палата.
- 3) Яка організація сприяє розвитку міжнародної торгівлі, рівноправної взаємовигідної співпраці між державами, напрацюванням рекомендацій з функціонування міжнародних економічних відносин?
  - а) ЮНСІТРАЛ;
  - б) СБ;
  - в) МВФ;
  - г) ЮНКТАД.
- 4) Яка організація знаходить головне втілення в розробці й прийнятті конвенцій – документів, у яких містяться узгоджені норми, принципи й стандарти в галузі міжнародного торговельного права?
  - а) СБ;
  - б) ЮНСІТРАЛ;
  - в) ЮНКТАД;
  - г) МВФ.
- 5) Яка організація займається фінансуванням розвитку, використанням багатостороннього гарантування для країн, що розвиваються?
  - а) ЮНСІТРАЛ;
  - б) СБ;
  - в) ЮНКТАД;
  - г) МВФ.
- 6) Стан реалізації структурних реформ у світовій економіці, насамперед у країнах, що розвиваються, оцінюють та здійснюють моніторинг:
  - а) ЮНІДО, Світовий банк, МВФ;
  - б) ГАТТ, СОТ, ЮНКТАД, Міжнародна торгова палата;

- в) МВФ, Банк міжнародних розрахунків, Паризький та Лондонський клуби кредиторів;
  - г) ЄЕС, НАФТА, МЕРКОСУР.
- 7) Найбільш розвинені країни з розвинутою економікою:
- а) Група 7 (G7);
  - б) Група 10 (G10);
  - в) Група 22 (G22);
  - г) Група 24 (G24).
- 8) Західні країни з розвиненими ринковими системами:
- а) Група 7 (G7);
  - б) Група 22 (G22);
  - в) Група 24 (G24);
  - г) Група 10 (G10).
- 9) В якій країні створена СОТ?
- а) Франція;
  - б) Швейцарія;
  - в) Нью-Йорк;
  - г) Італія.
- 10) Вищий орган СОТ:
- а) Генеральна Рада;
  - б) Міжвідомчий комітет;
  - в) Міністерська Конференція;
  - г) Генеральна Асамблея.

Завдання 1. Написання есе на одну із запропонованих тем:

- Які можливі шляхи вдосконалення глобальних механізмів регулювання світової фінансово-економічної системи в умовах сучасного світу?
- Як ви оцінюєте роль глобальної економічної політики в гармонізації національних інтересів?

Рекомендації для виконання, алгоритм «Есе»:

- Збирання інформації за проблемою.
- Аналіз інформації.
- Виявлення власної точки зору.
- Викладання власної точки зору у вигляді тексту (100% авторський текст).

Есе може бути вільним, аргументованим написанням ВЛАСНОГО тексту в довільному стилі (обсяг 2000 знаків рукописного тексту з пробілами).

Завдання 2. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Макроекономічне регулювання відбувається насамперед через прискорений розвиток ТНК, які вже сьогодні перетворились на основний механізм технологічного вдосконалення сучасної світової економіки, нарощування конкурентоспроможності, динамізації економічного зростання в цілому і міжнародної торгівлі зокрема.

2. Міжнародна торгова палата має важливі повноваження як «дебітор останньої інстанції», вона має приходити на порятунок країнам у разі виникнення гострих порушень економічної рівноваги, що загрожують поширенням на світову економіку в цілому.

3. Група Світового банку має значні повноваження в рамках системи глобального регулювання здебільшого відносно використання процедур фінансування розвитку, багатостороннього гарантування для країн, які розвиваються.

4. До групи 20 (G20) належать лише розвинуті країни.

5. СОТ забезпечує вільну, справедливу міжнародну торгівлю, формування глобальної політики в галузі конкуренції в поєднанні з антимонопольними положеннями та кодексом поведінки глобальних корпорацій.

6. Міжнародний кримінальний суд повинен забезпечувати формування структури глобального управління на основі принципів справедливості та турботи про добробут людини.

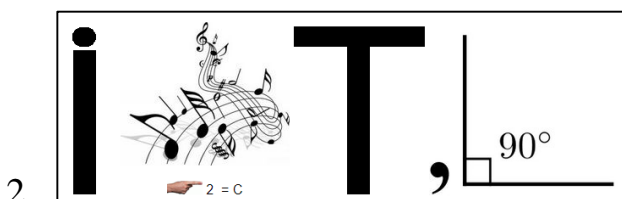
7. Міжнародний валютний фонд відіграє важливу роль у погодженні різних аспектів економічної політики і розробці узгоджених її параметрів та типових законів, зокрема, стосовно іноземних інвестицій і регулювання діяльності ТНК, оподаткування, експортного кредитування, розрахунків тощо.

8. Конференція ООН з торгівлі і розвитку відіграє значну роль у формуванні міжнародних норм за такими напрямками: договори міжнародної купівлі-продажу товарів; міжнародні платежі, передусім їх основні інструменти й умови – стосовно міжнародних простих та переказних векселів, міжнародних кредитних переказів.

9. Дисонансу між різними рівнями глобального регулювання (мікрорівня з боку ТНК та макрорівня з боку міжнародних організацій) не відбувається.

10. Тенденції економічної глобалізації означають, що всі країни мають рівне становище відносно глобальної системи, яка формується, та будуть отримувати однакову вигоду від перебування в її межах.

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Завдання 4. Вивчіть основні міжнародні організації, заповніть таблицю 4. Зробіть висновок про роль міжнародних організацій у становленні єдиного світового господарства та можливості подальшого співробітництва між ними.

Таблиця 4 – Міжнародні організації

Назва міжнародної організації	Рік та країна створення	Цілі створення	Члени організації, підпорядкування	Проекти, ініціативи, досягнення
СОТ				
МВФ				
Світовий банк				
ЮНІДО				
ЮНКТАД				
МБРР				
ООН				
ОЕСР				
ОПЕК				

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Міжнародні організації в системі регулювання світовою економікою.
2. Функціональна специфіка держави в глобальній інституціональній інфраструктурі. Майбутнє національної держави.
3. Недоліки діяльності міжнародних організацій.

Тема 9. Глобальна економіка як прогностична реальність

➔ **Мета:** дослідження особливостей сучасного етапу світового розвитку, факторів та напрямів його спрямування; вивчення механізмів розв'язання глобальних проблем. Структурувати знання щодо конфігурації глобальної системи координації розвитку і використання людських ресурсів, а також розробки їх сценаріїв.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити сутність, особливості та глобальні фактори спрямування сучасного етапу світового розвитку.

Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та аналіз наявних моделей економічного розвитку і стратегій глобалізації.

Окремо необхідно проаналізувати та узагальнити наявні перспективні сценарії глобального розвитку, розкрити конфігурацію глобальної системи координації розвитку і використання людських ресурсів, а також продемонструвати роль міжнародних організацій у керуванні цими процесами.

План

1. Сучасний етап світового розвитку: особливості, фактори, загрози.
2. Моделі економічного розвитку та можливі стратегії глобалізації.
3. Стратегії глобального розвитку світу.
4. Перспективні сценарії глобального розвитку.

Основні терміни і поняття

Технологічний уклад (перший, другий, третій, четвертий, п'ятий), промислова революція, «нова економіка», система, економічна система, розвиток, екстенсивний, інтенсивний, детенсивний економічний розвиток, прогрес, стагнація, регрес, глобальні загрози, глобальні ризики, глобальні проблеми, глобальні виклики, глобальні тенденції, глобальні актори (суб'єкти) програма розвитку ООН (ПРООН).

Завдання для виконання на практичному занятті

? **Завдання 1.** Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Які основні особливості та тенденції сучасного етапу світового розвитку ви вбачаєте? Які чинники впливають на нього найбільше?
2. Які моделі економічного розвитку існують у сучасному світі?
3. Які переваги та недоліки можуть бути пов'язані з кожною з них?
4. Які стратегії глобального розвитку вважаються найбільш важливими та перспективними? Які країни або регіони активно впроваджують такі стратегії?
5. Які можливі сценарії глобального розвитку ви розглядаєте на майбутнє?
6. Які ризики та можливості пов'язані з кожним з них?
7. Які ролі грають міжнародні організації та інститути у формуванні та реалізації глобальних стратегій?
8. Як вони сприяють або гальмують глобалізацію?

9. Як впливає глобалізація на рівень життя, соціальний розвиток країн?
10. Як можливо збалансувати позитивні та негативні наслідки глобалізації?
11. Який механізм розв'язання глобальних проблем ви можете навести?
12. Охарактеризуйте конфігурацію глобальної системи координації розвитку і використання людських ресурсів.

 Завдання 2. Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Роль криптовалюти у формуванні нової глобальної економіки: перспективи і загрози для національних економік».

Завдання 3. Групове завдання. Проведення дискусії.

Перша група готує презентацію на тему «ПРООН є дієвим інструментом керування глобальним розвитком». Друга група готує презентацію на тему «ПРООН розробляється тільки в інтересах країн-лідерів».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Після презентацій проводиться обговорення та обмін думками щодо ролі ПРООН у глобальній економіці.

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемогати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам «зберегти обличчя».

Регламент на виступи – 2 хвилини. Наприкінці підведення підсумків та обмін думками щодо того, чи дійсно програми розвитку розробляються в інтересах усіх груп країн та чи мають вони високу ефективність.

 Завдання 4. Підготуйте одноосібну доповідь.

1. Особливості сучасного етапу світового розвитку та порівняння з попередніми.
2. Глобальні фактори спрямування та трансформації суспільного розвитку.

3. Сучасні імперативи глобалізаційних процесів та форми проявів ключових суперечностей глобального розвитку.
4. Моделі економічного розвитку.
5. Суперечності сучасних стратегій глобалізації.
6. Перспективні сценарії глобального розвитку.
7. Характеристика діяльності Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних суперечок.
8. Багатостороння агенція гарантування інвестицій: особливості створення та діяльності.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Серед факторів впливу на сучасний стан світового розвитку виділяють:
  - а) державну та військову міць країн;
  - б) урбанізацію, старіння населення та технологічні інновації;
  - в) інтенсифікацію використання природних ресурсів;
  - г) немає правильної відповіді.
- 2) Де була сформульована новітня модель економічного розвитку, що названа моделлю сталого (стійкого) розвитку?
  - а) Чикаго;
  - б) Женева;
  - в) Будапешт;
  - г) Ріо-де-Жанейро.
- 3) Спільною рисою національних стратегій країн є:
  - а) фінансова допомога іншим країнам;
  - б) підвищення рівня життя;
  - в) збереження національних інтересів;
  - г) створення нових робочих місць.
- 4) Що означає термін "стратегія" в економіці?
  - а) Міжнародні програми економічного розвитку.
  - б) Співвідношення сил великих держав.
  - в) Мистецтво ведення війни.
  - г) Організаційна модель майбутньої поведінки суб'єктів.
- 5) Які основні фактори ускладнюють формування глобальних стратегій?
  - а) Технологічний розвиток країн.
  - б) Розмір території та чисельність населення.
  - в) Дефіцит сировинних ресурсів.
  - г) Сировинні ресурси.
- б) Які організації розробляють міжнародні програми економічного розвитку?
  - а) Світовий банк та Міжнародний валютний фонд.
  - б) Програми розвитку ООН та Міжнародного валютного фонду.
  - в) Програми розвитку ООН (ПРООН).
  - г) Всі вище згадані організації.
- 7) Сценарій «Глобальна синхронність» відповідає:
  - а) дивергенції країн з уповільненням темпів зростання;

- б) конвергенції країн з прискоренням темпів зростання;
  - в) конвергенції країн з уповільненням темпів зростання;
  - г) дивергенції країн з прискоренням темпів зростання.
- 8) Згідно з яким сценарієм фінансові центри впливу зміщуються до Азії:
- а) «спіраль страху»;
  - б) «новий Халіфат»;
  - в) «Давоський мир»;
  - г) «РАХ Americana».
- 9) Розвиток подій за сценарієм «Новий халіфат»:
- а) сприятиме розповсюдженню новітніх технологій на країни Сходу;
  - б) дозволить мусульманським країнам досягти рівня розвинутих;
  - в) призведе до сповільнення глобалізаційних процесів, економічного спаду та соціальних потрясінь;
  - г) усі відповіді неправильні.
- 10) Які країни претендують на статус альянсу найбільш розвинутих країн (бі-чи триполярного світу)?
- а) Об'єднання з країн США, Китаю, Індії, Росії, ЄС, Японії.
  - б) Велика сімка.
  - в) Всі згадані у переліку країни.
  - г) П'ятірка постійних членів Ради Безпеки ООН.

Завдання 1. Аналіз міжнародних стратегій глобалізації

Мета завдання: Дослідити та порівняти різні міжнародні стратегії глобалізації та їх вплив на економічний розвиток окремих країн, регіонів, світу.

Рекомендації для виконання:

1. Оберіть одну з країн або регіонів світу (наприклад, ЄС, Китай, США тощо) і проведіть докладний аналіз її міжнародних стратегій глобалізації.
2. Дослідите, які політичні, економічні та соціокультурні стратегії використовуються цією країною або регіоном для підтримки або обмеження процесів глобалізації.
3. Оцініть вплив цих стратегій на економічний розвиток та соціокультурні аспекти обраної країни або регіону.
4. Порівняйте результати вашого аналізу з іншими студентами, які обрали різні країни або регіони для вивчення.
5. Підготуйте коротку презентацію результатів вашого дослідження для обговорення на занятті.

Завдання 2. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. У 1950–1960-х роках значну увагу почали приділяти структурним змінам, що мають передувати самопідтримуючому зростанню.
2. У 1980-х роках під значним впливом кризових явищ у світовому господарстві перші позиції зайняла неокласична концепція, в якій основний акцент зміщується на конструктивну роль вільних ринків, необхідність

лібералізації економіки, її зовнішньої відкритості, приватизації власності, інституційної перебудови тощо.

3. Однією з проблем глобальної цивілізації є зростання недовіри країн-лідерів до країн, що розвиваються.

4. Економіка Індії має сприятливий демографічний профіль для економічного зростання, внаслідок зростання населення.

5. Могутність світових центрів визначається тільки розміром території.

6. Національні стратегії країн вважаються міжнародними, внаслідок їх впливу на світовий стан глобальної економіки.

7. Стратегічним вектором країн, що розвиваються, є підтримка неокейнсіанських тенденцій розвитку.

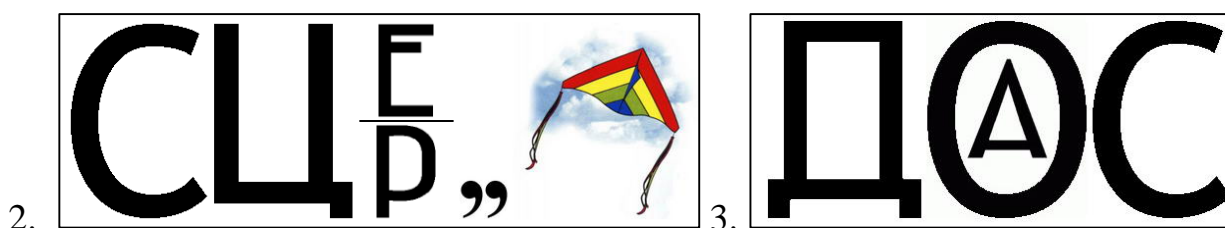
8. Сучасний стан глобалізаційних процесів вимагає від світового товариства здійснення узгодженої політичної стратегії подальшого розвитку.

9. Відповідно до своєї національної стратегії Китай керує світом з позиції сили.

10. Перспективні сценарії світового розвитку у переважній більшості песимістичні.

11. Незважаючи на зростання світового впливу економік країн, що розвиваються, лідерство провідних країн залишиться незмінним.

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Сучасна специфіка структури глобальної економіки.
2. Перспективи реалізації ідеї «відкритого суспільства» та розвитку бізнесу в глобальному економічному просторі.
3. Проблеми глобальної трансформації економіки і суспільства в науковій концепції Б. Гаврилишина.
4. Глобальне поширення демократії та військових конфліктів.

Тема 10. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації

➔ **Мета:** дослідження місця України в глобалізаційних процесах, визначення її сильних та слабких сторін. Систематизація та структурування знання щодо можливих напрямів і векторів розвитку національної економіки, враховуючи ризики, загрози та тенденції глобалізаційних процесів.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити конкурентні переваги України на міжнародних ринках, з'ясувати сильні та слабкі сторони національної економіки, виділити ключові позиції експорту, імпорту, основних торговельних партнерів.

Особливу увагу потрібно звернути на аналіз суперечливого впливу глобалізації на розвиток української економіки, політики, соціально-культурної сфери. Дослідити, як впливає діяльність міжнародних організацій на Україну, хто її підтримує в умовах військового стану, які наслідки і результати такої підтримки.

Окремо необхідно узагальнити перспективні вектори та напрями економічного розвитку України в мовах глобалізації із використанням результатів SWOT та PEST аналізів.

План

1. Проблема конкурентоспроможності України в глобальній економіці.
2. Суперечливий вплив глобалізації на розвиток України.
3. Наслідки і результати співробітництва України з організаціями глобального профілю діяльності.
4. Напрями економічного розвитку України в умовах глобалізації.

Основні терміни і поняття

Національна економіка, конкурентна стратегія, Угода про асоціацію, Європейська політика сусідства, кандидат на вступ до ЄС.

Завдання для виконання на практичному занятті

? Завдання 1. Експрес-опитування. Дайте короткі відповіді на питання:

1. Розкрийте основні складові стратегії незалежної України.
2. Який основний напрям зовнішньоекономічної політики сучасної України?
3. Яке значення для розвитку національної економіки має вступ України до СОТ?
4. В яких документах висвітлювалася зовнішньоекономічна політика сучасної України?
5. Охарактеризуйте особливості економічних відносин України із країнами ШОС.

6. У чому полягає специфіка сучасних торгово-економічних відносин України з росією?

7. Для чого необхідний геоелекономічний аналіз та прогнозування в процесі створення стратегії економічного розвитку країни?

8. Як, на вашу думку, впливає процес глобалізації на економічне, політичне і культурне життя нашої країни?

 Завдання 2. Пошук, аналіз та обговорення новин на тему: «Конкурентоспроможність України на глобальних ринках».

Завдання 3. Групове завдання. Проведення дискусії.

Перша група готує презентацію на тему «Глобалізація позитивно впливає на Україну і допомагає всебічно розвиватися». Друга група готує презентацію на тему «Глобалізація приносить для України більше загроз, ніж переваг, її вплив потрібно обмежувати».

Рекомендації для виконання:

У кожній групі має бути особа, яка виконує окреме завдання:

- хтось відповідає за збір інформації;
- хтось – за систематизацію тексту, із перетворенням його у таблиці, рисунки, схеми тощо;
- хтось – за її оформлення у вигляді презентації (використовуючи програми Power Point, Prezi тощо);
- хтось – за виступ із доповіддю.

Ролі розподіляються між студентами самостійно.

Вимоги до презентації:

Пам'ятайте, що презентація повинна містити ілюстрації, графіки, статистичні дані. Текстом презентація не має бути перевантажена. Доповідач має пам'ятати, що увагою аудиторії необхідно заволодіти. Регламент 10 хвилин.

Рекомендації для ведення дискусії:

Після презентацій проводиться обговорення та обмін думками щодо впливу глобалізації на розвиток України, враховуючи економічний, політичний, культурний, соціальний, технологічний аспекти.

Пам'ятайте про правила ведення дискусії: не допускати перетворення дискусії у з'ясування особистих стосунків; можна переконувати, але не можна принижувати опонентів; зберігати спокій і врівноваженість у спорі; критикувати без роздратування і злості, але й не вибачатися за критику, тому що це не ознака ввічливості, а вияв невпевненості у своїй правоті; програвати і перемагати достойно; при поразці не сердитися, і не бути розгубленим; при перемозі залишатися спокійним і скромним; давати можливість опонентам зберегти обличчя.

Регламент на виступи – 2 хвилини. Наприкінці підведення підсумків та обмін думками щодо того, чи дійсно глобалізація допомагає Україні розвиватися.

☛ **Завдання 4.** Підготуйте одноосібну доповідь за питаннями плану теми 10.

Проаналізуйте вплив глобалізації на конкурентоспроможність України на міжнародних ринках.

Рекомендації до виконання:

- Обрати вид товарів або послуг для дослідження (наприклад, ринок солі, цукру, автомобілів, олії, пшениці, електроенергії тощо).
- Зібрати дані щодо експортної діяльності України в обраній галузі.
- Порівняти ціни, якість та інші характеристики продукції України з продукцією інших країн-конкурентів на світовому ринку.
- Вивчити суперечливий вплив глобалізації на обрану галузь економіки України. Визначити її позитивні та негативні прояви для конкретних підприємств, що торгують обраними товарами, послугами.
- Розробити пропозиції щодо стратегій розвитку, які дозволять Україні використовувати можливості глобалізації для зміцнення своєї конкурентоспроможності в обраній галузі.
- Підготувати доповідь із презентацією, яка б розкривала вище наведені пункти (15-20 хвилин, до 20 слайдів).
- Після виступів порівняти результати аналізу зі студентами, які обрали інші товари, послуги для вивчення.

Завдання для самостійного виконання

📖 **Тестові завдання.** Виберіть правильну відповідь.

- 1) Яке поняття є фундаментальною умовою інтеграції України у світовий економічний простір?
  - а) Зниження виробництва.
  - б) Низький рівень інфляції.
  - в) Високий рівень конкурентоспроможності.
  - г) Посилення регулювання держави.
- 2) З якими причинами пояснюється низька конкурентоспроможність України на світових ринках?
  - а) Зменшення обсягів виробництва.
  - б) Зниження якості промислової продукції.
  - в) Слабка роль держави в регулюванні економіки.
  - г) Здійснення науково-дослідницької діяльності.
- 3) Що є реальним і високоефективним фактором підвищення конкурентоспроможності національної економіки?
  - а) Зменшення ролі економічних суб'єктів.
  - б) Державна промислова політика.
  - в) Зниження рівня виробництва.
  - г) Зростання інфляції.
- 4) Як глобалізація впливає на виробництво і конкурентоспроможність країн?
  - а) Підвищує продуктивність праці.
  - б) Зменшує можливості для використання ресурсів.
  - в) Загострює конкурентну боротьбу.

- г) Збільшує витрати на працю.
- 5) Які можливості принесла глобалізація для країн, які розвиваються?
  - а) Зростання витрат на працю.
  - б) Зменшення експортних операцій.
  - в) Відсутність фінансових ресурсів.
  - г) Стабілізація інвестиційних процесів.
- 6) Які виклики несе глобалізація відносно робочої сили?
  - а) Збільшення податків на працю.
  - б) Зростання попиту на некваліфікованих працівників.
  - в) Свобода переміщення робочої сили.
  - г) Зменшення мобільності робочої сили.
- 7) Як глобалізація впливає на політичний аспект держави?
  - а) Делегує повноваження міжнародним організаціям.
  - б) Збільшує повноваження держави.
  - в) Обмежує вплив міжнародних організацій.
  - г) Зміцнює незалежність держави.
- 8) Вкажіть стратегічні пріоритети розвитку України в умовах глобалізації:
  - а) Збільшення монопольної залежності від іноземних ринків.
  - б) Ізоляція від світової інституціональної інфраструктури.
  - в) Системна інтеграція у світове господарство.
  - г) Відмова від міжнародної конкурентоспроможності.
- 9) Що потрібно для забезпечення ефективної міжнародної конкурентоспроможності?
  - а) Монополізація внутрішнього ринку.
  - б) Ліквідація конкуренції.
  - в) Інноваційний розвиток.
  - г) Відмова від міжнародної співпраці.
- 10) Які можливі наслідки глобального економічного конфлікту?
  - а) Збільшення зайнятості.
  - б) Стабілізація економіки.
  - в) Військові сутички.
  - г) Зменшення інфляції.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Стратегічною метою України є вступ до Євроазійського Союзу.
2. «Угода про асоціацію...» між Україною та Європейським Союзом була підписана ще в 1987 році.
3. Основна ідея Європейської політики сусідства полягає в тому, що такі держави, які ще не є членами ЄС, але мають спільний з ЄС кордон, наприклад Україна, стануть частиною простору, «кола друзів», з якими ЄС тісно співпрацює.
4. Позики Європейського банку реконструкції й розвитку спрямовані на реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів, структурну перебудову національної економіки й розвиток окремих її галузей (у тому числі паливно-

енергетичної), впровадження ринкових відносин в аграрному секторі економіки, підтримку українських підприємств, страхування імпорту тощо.

5. Першим регіональним угрупованням, до якого увійшла Україна, стала Співдружність Незалежних Держав (СНД).

6. Кредити МВФ спрямовуються на підтримку платіжного балансу й на погашення внутрішнього боргу України.

7. Україна стала однією зі засновниць ООН у 1945 році на правах самостійного члена.

8. У 2010 році Україна стала членом Світової організації торгівлі (СОТ).

9. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС у 2022 р.

10. У 2018 р. Україна вийшла зі складу СНД.

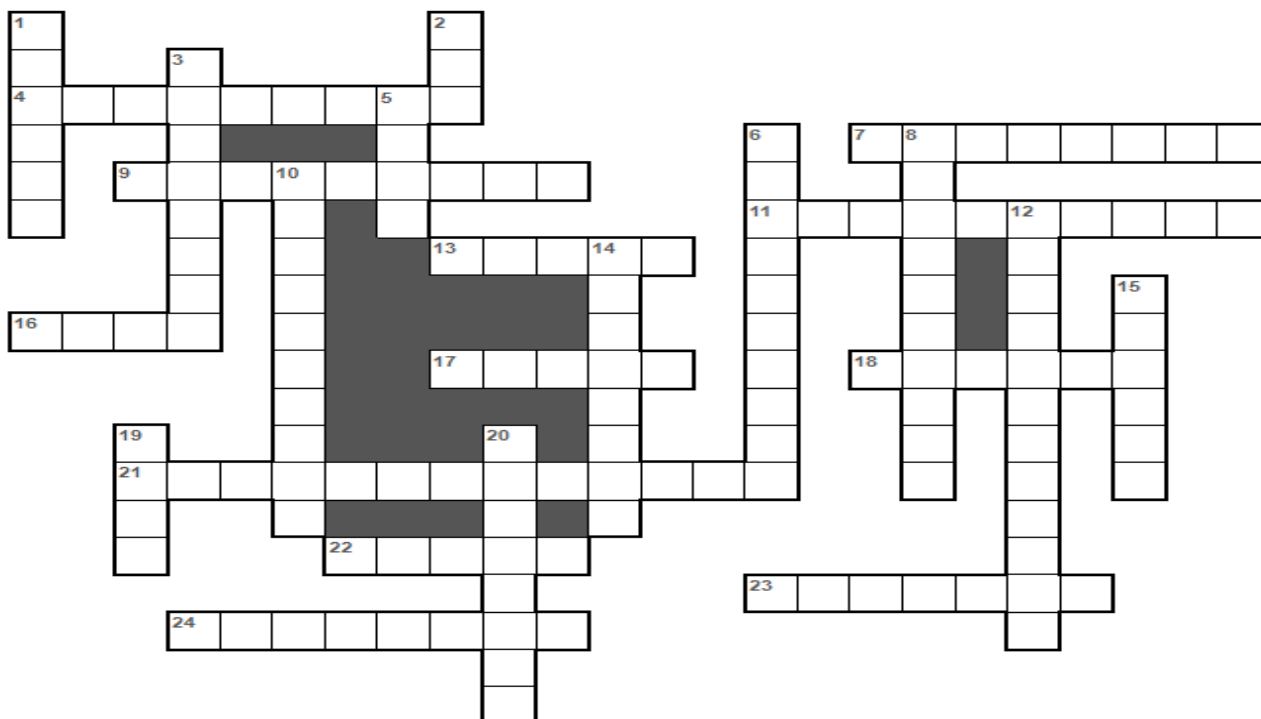
Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

1. 4 = П

2. 1 = У

3. 3 = К

Завдання 3. Розв'яжіть кросворд.

По горизонталі

4. Країна, яку називають «двигуном Європейської інтеграції».
7. Процес зміни постійного місця проживання індивідів чи соціальних груп.
9. Особа зі складу збройних сил сторони, яка бере участь у міжнародному збройному конфлікті.
11. Сукупність привабливих умов для проживання в інших місцях, наприклад у регіонах, де вища оплата праці, де можна здобути вищий соціальний статус.
13. Прізвище французького дипломата, якого вважають «родоначальником єдиної Європи».
16. Територія України, анексована державою-сусідом з порушенням міжнародного права.
17. Країна, що у XXI ст. найбільш відверто порушує міжнародні правила.
18. Міжнародне агентство з атомної енергії.
21. Процес, пов'язаний із незадовільними чи важкими умовами існування індивіда в його рідних місцях.
22. Країна, що входить до числа постійних учасників Ради Безпеки ООН.
23. Міжнародна угода між суб'єктами міжнародного права, що надає їм взаємні права й обов'язки.
24. Свідчення науково-технічного прогресу, що є одним із проявів глобалізації.

По вертикалі

1. Місто, в якому було прийнято конвенції про захист жертв війни.
2. Країна, де знаходиться штаб-квартира ООН.
3. Негативний наслідок глобалізації суспільства.
5. Назва (аббревіатура) Організації Північноатлантичного договору.
6. Один з найбільш важких злочинів, що порушує принципи міжнародного гуманітарного права.
8. Добровільне та взаємовигідне об'єднання окремих частин у певну самостійну цілісність.
10. Основна проблема від надмірного зростання кількості іммігрантів.
12. Процес поетапного перетворення світу в єдиний простір.
14. Один із способів міжнародного мирного врегулювання.
15. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.
19. Валюта Європейського Союзу.
20. Місто, де було укладено меморандум, що надавав Україні гарантії безпеки у разі відмови від ядерної зброї.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Відносини України зі Співдружністю незалежних держав (СНД).
2. Україна та Китай сучасний стан та перспективи взаємовідносин.
3. Україна та США: взаємовигідні відносини?
4. Перспективи та сценарії закінчення українсько-російської війни.
5. Перспективи та напрями повоєнного відновлення та розвитку національної економіки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Белей С. І., Бойда С. В., Колосінська М. І. Глобальна економіка : навч. посіб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 227 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054309.pdf>.
2. Глобальна економіка : метод. рек. / уклад. А. О. Литвиненко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 50 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054371.pdf>.
3. Global economic prospects / World Bank Group. Washington, 2020. 215 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048947.pdf>.
4. Hosono A. SDGs, Transformation, and Quality Growth : Insights from International Cooperation. Singapore : Springer, 2022. 164 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049628.pdf>.
5. Jinji N., Zhang X., Haruna S. Deep Integration, Global Firms, and Technology Spillovers. Singapore : Springer, 2022. 178 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048382.pdf>.
6. Kossowska M., Rosinski J. Global Mindset and International Business : Driving Process Outsourcing Organizations. New York : Routledge, 2023. 219 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055402.pdf>.
7. Sustainability Standards and Global Governance : Experiences of Emerging Economies / A. Negi, J. A. Perez-Pineda, J. Blankenbach (eds.). Singapore : Springer, 2020. 224 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045329.pdf>.

Додаткова:

1. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка : монографія / за ред. О. І. Рогача. Київ : ЦУЛ, 2020. 368 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045179.pdf>.
2. Буравльов Є. П. Глобалізація: проблеми безпеки. Київ : Ін-т пробл. нац. безпеки, 2007. 159 с.
3. Вініченко І. І., Гончаренко О. В., Васильєв С. В., Дідур К. М. Глобальна економіка : навч. посіб. Київ : ДКС центр, 2019. 234 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054370.pdf>.
4. Горовий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації = Gorovoy V.N. National informative processes in the conditions of globalization: monograph : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко. Київ : НАНУ, НБУ ім. В. І. Вернадського, 2015. 332 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039106.pdf>.
5. Дейнека Т. А. Соціально-економічні суперечності процесу глобалізації суспільства (політико-економічний аналіз) : монографія. Київ : ХНЕУ, 2018. 510 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi60/0044629.pdf>.
6. Економіка України у глобальному середовищі : конспект лекцій / уклад. Н. М. Пугачова. Одеса : ОНУ, 2018. 135 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045675.pdf>.

7. Колобердянко І. І., Бондаренко А. Г., Міхайлуца М. К. Соціально-економічні наслідки глобалізації в умовах пандемії. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. № 6(33). С. 31–37. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/2018/skachano/CE/CE2021n6/31.pdf>.
8. Колобердянко І. І., Дубина О. Ю. Зарубіжний досвід мотивації персоналу в умовах діяльності транснаціональних корпорацій. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки* : зб. наук. пр. / редкол.: А. В. Череп [та ін.]. Запоріжжя, 2018. № 3(39). С. 138–143. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/economichni/VestEkonom2018n3/25.pdf>.
9. Колобердянко І. І., Метельська Н. С. Інноваційні зрушення у сфері управління персоналом в умовах глобальної економіки. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 63–68. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/2021/EtaS/EtaS2018v19/63.pdf>.
10. Кусакова Ю. О., Прушківська Е. В. Компаративний аналіз розвитку сфери послуг у країнах світу. *Управління змінами та інновації*. 2021. № 2. С. 43–49. URL: <http://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/29/26>.
11. Ларіна Я. С., Брацлавська О. С. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації : монографія. Київ : ВЦ Академія, 2012. 248 с.
12. Липов В. В. Глобальна економіка : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1 : Теоретичні засади глобальних досліджень. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 227 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi59/0044032.pdf>.
13. Липов В. В. Глобальна економіка : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2 : Сучасний стан, проблеми та перспективи глобального розвитку. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 234 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi59/0044031.pdf>.
14. Павлов О. І. Тенденції розвитку цивілізацій у контексті глобалізації : навч. посіб. Одеса : Астропринт, 2009. 286 с.
15. Радзієвська С. О. Глобалізація та регіоналізація у світовому господарстві : монографія. Київ : ТРОПЕА, 2020. 320 с.
16. Решетило В. П. Глобальна економіка : навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 167 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi60/0044260.pdf>.
17. Ткаченко С. М., Колобердянко І. І. Вплив глобалізації на економічний розвиток України. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки* : зб. наук. пр. / редкол.: А. В. Череп [та ін.]. Запоріжжя, 2018. № 1(37). С. 161–169. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/economichni/VestEkonom2018n1/24.pdf>.
18. Canto V. A., Wiese A. Economic Disturbances and Equilibrium in an Integrated Global Economy : Investment Insights and Policy Analysis. Cambridge : Elsevier, 2018. 433 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046131.zip>.

19. Casanova L., Miroux A. The Era of Chinese Multinationals : Competing for Global Dominance. Cambridge : Elsevier, 2020. 224 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046125.zip>.
20. Global Insecurity : Futures of Global Chaos and Governance / edited by A. Burke, R. Parker. London : Palgrave Macmillan, 2017. 379 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi65/0047792.pdf>.
21. International Labour Organization and Global Social Governance / T. Halonen, U. Liukkunen (eds.). Cham : Springer, 2021. 146 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi62/0046737.pdf>.
22. Kusakova Yu., Kryshstal T. International tourism and globalisation: interconnection and interdependence. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*. 2024. Iss 2. Pp. 77-81. URL: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/4230/4032>
23. Lutz B. J., Lutz J. M. Globalization and the Economic Consequences of Terrorism. London : Palgrave Macmillan, 2017. 210 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045418.pdf>.
24. Moak K. Developed Nations and the Economic Impact of Globalization. Cham : Palgrave Macmillan, 2017. 259 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045212.pdf>.
25. New ways of creating scientific ideas for implementation : Abstracts of I International Scientific and Practical Conference, September 18-20, 2023. Varna, 2023. 285 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055825.pdf>.
26. The Geopolitics of the Global Energy Transition / M. Hafner, S. Tagliapietra (eds.). Cham : Springer, 2020. 381 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045331.pdf>.
27. The Sharing Economy in Europe : Developments, Practices, and Contradictions / V. Cesnutyte, A. Klimczuk, C. Miguel, G. Avram (eds.). Cham : Palgrave Macmillan, 2022. 413 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048747.pdf>.
28. Verde A. Is Globalisation Doomed? : The Economic and Political Threats to the Future of Globalisation. Cham : Palgrave Macmillan, 2017. 150 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048298.pdf>.

Електронні ресурси:

1. Статистика ЮНКТАД. URL : <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/>
2. База даних Світового Банку. URL : <https://data.worldbank.org/>
3. База даних ЄС. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home?etrans=uk>

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Глобальна економіка : метод. рек. / уклад. А. О. Литвиненко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 50 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054371.pdf>.
2. Сардак С. Е. Глобальна економіка як прогностична реальність / С. Е. Сардак // Глобальна економіка : підручн. – Запоріжжя : ФОП Мокшанов В. В., 2017. – 612 с. – С. 368 – 381. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-127> (дата звернення 15.07.2024)
3. Вініченко І. І., Гончаренко О. В., Васильєв С. В., Дідур К. М. Глобальна економіка : навч. посіб. Київ : ДКС центр, 2019. 234 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054370.pdf>.
4. Економіка сталого розвитку : електронний посібник з дисципліни. Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2022. URL : https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%95%D0%A1%D0%A0%20%D0%95%D0%9D%D0%9F%202022%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9/index.html
5. Ребуси українською 2013-2024. Генератор ребусів. URL : http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator
6. Schmukler, Sergio L. Benefits and risks of financial globalization : challenges for developing countries (English)». Author accepted manuscript Washington, D.C. : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/710321468322735111/Benefits-and-risks-of-financial-globalization-challenges-for-developing-countries>
7. Oxford Economics. Global Cities Index 2024. URL: <https://static.poder360.com.br/2024/05/oxford-economics-cidades-mai2024.pdf>
8. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. International Economics. Theory & Policy. Eleventh Edition. Global Edition. Pearson Education Limited, 2018. URL: https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/OPE01137/International%20trade%20_%20theory%20%26%20policy%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf [9].
9. Brand Ul., Makal P. A Brief History of the Alter-Globalization Movement. From the Battle of Seattle to Heiligendamm, Hamburg, and the fight for a just future. Rosa-Luxemburg-Stiftung. 07/08/2022. URL: <https://www.rosalux.de/en/news/id/46700/a-brief-history-of-the-alter-globalization-movement>

Навчальне видання
(українською мовою)

Кусакова Юлія Олександрівна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Практикум для здобувачів
ступеня вищої освіти магістра спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Рецензент *В. В. Сьомченко*

Відповідальний за випуск *Д. І. Бабміндра*

Коректор *Н. О. Дугієнко*